

**ZAKON
O POTVRĐIVANJU PROTOKOLA O REGISTRIMA ISPUŠTANJA I PRENOSA
ZAGAĐUJUĆIH MATERIJA**

Član 1

Potvrđuje se Protokol o registrima ispuštanja i prenosa zagađujućih materija usvojen 21. maja 2003. godine u Kijevu u originalu na engleskom, francuskom i ruskom jeziku.

Član 2

Tekst Protokola iz člana 1 ovog zakona, u originalu na engleskom i u prevodu na crnogorski jezik glasi:

PROTOCOL ON POLLUTANT RELEASE AND TRANSFER REGISTERS

The Parties to this Protocol,

Recalling article 5, paragraph 9, and article 10, paragraph 2, of the 1998 Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters (the Aarhus Convention),

Recognizing that pollutant release and transfer registers provide an important mechanism to increase corporate accountability, reduce pollution and promote sustainable development, as stated in the Lucca Declaration adopted at the first meeting of the Parties to the Aarhus Convention,

Having regard to principle 10 of the 1992 Rio Declaration on Environment and Development,

Having regard also to the principles and commitments agreed to at the 1992 United Nations Conference on Environment and Development, in particular the provisions in chapter 19 of Agenda 21,

Taking note of the Programme for the Further Implementation of Agenda 21, adopted by the General Assembly of the United Nations at its nineteenth special session, 1997, in which it called for, inter alia, enhanced national capacities and capabilities for information collection, processing and dissemination, to facilitate public access to information on global environmental issues through appropriate means,

Having regard to the Plan of Implementation of the 2002 World Summit on Sustainable Development, which encourages the development of coherent, integrated information on chemicals, such as through national pollutant release and transfer registers,

Taking into account the work of the Intergovernmental Forum on Chemical Safety, in particular the 2000 Bahia Declaration on Chemical Safety, the Priorities for Action Beyond 2000 and the Pollutant Release and Transfer Register/Emission Inventory Action Plan,

Taking into account also the activities undertaken within the framework of the Inter Organization Programme for the Sound Management of Chemicals,

Taking into account furthermore the work of the Organisation for Economic Co-operation and Development, in particular its Council Recommendation on Implementing Pollutant Release and Transfer Registers, in which the Council calls upon member countries to establish and make publicly available national pollutant release and transfer registers,

Wishing to provide a mechanism contributing to the ability of every person of present and future generations to live in an environment adequate to his or her health

and well-being, by ensuring the development of publicly accessible environmental information systems,

Wishing also to ensure that the development of such systems takes into account principles contributing to sustainable development such as the precautionary approach set forth in principle 15 of the 1992 Rio Declaration on Environment and Development,

Recognizing the link between adequate environmental information systems and the exercise of the rights contained in the Aarhus Convention,

Noting the need for cooperation with other international initiatives concerning pollutants and waste, including the 2001 Stockholm Convention on Persistent Organic Pollutants and the 1989 Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal,

Recognizing that the objectives of an integrated approach to minimizing pollution and the amount of waste resulting from the operation of industrial installations and other sources are to achieve a high level of protection for the environment as a whole, to move towards sustainable and environmentally sound development and to protect the health of present and future generations,

Convinced of the value of pollutant release and transfer registers as a cost-effective tool for encouraging improvements in environmental performance, for providing public access to information on pollutants released into and transferred in and through communities, and for use by Governments in tracking trends, demonstrating progress in pollution reduction, monitoring compliance with certain international agreements, setting priorities and evaluating progress achieved through environmental policies and programmes,

Believing that pollutant release and transfer registers can bring tangible benefits to industry through the improved management of pollutants,

Noting the opportunities for using data from pollutant release and transfer registers, combined with health, environmental, demographic, economic or other types of relevant information, for the purpose of gaining a better understanding of potential problems, identifying 'hot spots', taking preventive and mitigating measures, and setting environmental management priorities,

Recognizing the importance of protecting the privacy of identified or identifiable natural persons in the processing of information reported to pollutant release and transfer registers in accordance with applicable international standards relating to data protection,

Recognizing also the importance of developing internationally compatible national pollutant release and transfer register systems to increase the comparability of data,

Noting that many member States of the United Nations Economic Commission for Europe, the European Community and the Parties to the North American Free Trade Agreement are acting to collect data on pollutant releases and transfers from various sources and to make these data publicly accessible, and recognizing especially in this area the long and valuable experience in certain countries,

Taking into account the different approaches in existing emission registers and the need to avoid duplication, and recognizing therefore that a certain degree of flexibility is needed,

Urging the progressive development of national pollutant release and transfer registers,

Urging also the establishment of links between national pollutant release and transfer registers and information systems on other releases of public concern,

Have agreed as follows:

Article 1 OBJECTIVE

The objective of this Protocol is to enhance public access to information through the establishment of coherent, integrated, nationwide pollutant release and transfer registers (PRTRs) in accordance with the provisions of this Protocol, which could facilitate public participation in environmental decision-making as well as contribute to the prevention and reduction of pollution of the environment.

Article 2 DEFINITIONS

For the purposes of this Protocol,

1. "Party" means, unless the text indicates otherwise, a State or a regional economic integration organization referred to in article 24 which has consented to be bound by this Protocol and for which the Protocol is in force;

2. "Convention" means the Convention on Access to Information, Public Participation in Decisionmaking and Access to Justice in Environmental Matters, done at Aarhus, Denmark, on 25 June 1998;

3. "The public" means one or more natural or legal persons, and, in accordance with national legislation or practice, their associations, organizations or groups;

4. "Facility" means one or more installations on the same site, or on adjoining sites, that are owned or operated by the same natural or legal person;

5. "Competent authority" means the national authority or authorities, or any other competent body or bodies, designated by a Party to manage a national pollutant release and transfer register system;

6. "Pollutant" means a substance or a group of substances that may be harmful to the environment or to human health on account of its properties and of its introduction into the environment;

7. "Release" means any introduction of pollutants into the environment as a result of any human activity, whether deliberate or accidental, routine or non-routine, including spilling, emitting, discharging, injecting, disposing or dumping, or through sewer systems without final waste-water treatment;

8. "Off-site transfer" means the movement beyond the boundaries of the facility of either pollutants or waste destined for disposal or recovery and of pollutants in waste water destined for waste-water treatment;

9. "Diffuse sources" means the many smaller or scattered sources from which pollutants may be released to land, air or water, whose combined impact on those media may be significant and for which it is impractical to collect reports from each individual source;

10. The terms "national" and "nationwide" shall, with respect to the obligations under the Protocol on Parties that are regional economic integration organizations, be construed as applying to the region in question unless otherwise indicated;

11. "Waste" means substances or objects which are:

(a) Disposed of or recovered;

(b) Intended to be disposed of or recovered; or

(c) Required by the provisions of national law to be disposed of or recovered;

12. "Hazardous waste" means waste that is defined as hazardous by the provisions of national law;

13. "Other waste" means waste that is not hazardous waste;

14. "Waste water" means used water containing substances or objects that is subject to regulation by national law.

Article 3 GENERAL PROVISIONS

1. Each Party shall take the necessary legislative, regulatory and other measures, and appropriate enforcement measures, to implement the provisions of this Protocol.

2. The provisions of this Protocol shall not affect the right of a Party to maintain or introduce a more extensive or more publicly accessible pollutant release and transfer register than required by this Protocol.

3. Each Party shall take the necessary measures to require that employees of a facility and members of the public who report a violation by a facility of national laws implementing this Protocol to public authorities are not penalized, persecuted or harassed by that facility or public authorities for their actions in reporting the violation.

4. In the implementation of this Protocol, each Party shall be guided by the precautionary approach as set forth in principle 15 of the 1992 Rio Declaration on Environment and Development.

5. To reduce duplicative reporting, pollutant release and transfer register systems may be integrated to the degree practicable with existing information sources such as reporting mechanisms under licences or operating permits.

6. Parties shall strive to achieve convergence among national pollutant release and transfer registers.

Article 4 CORE ELEMENTS OF A POLLUTANT RELEASE AND TRANSFER REGISTER SYSTEM

In accordance with this Protocol, each Party shall establish and maintain a publicly accessible national pollutant release and transfer register that:

- (a) Is facility-specific with respect to reporting on point sources;
- (b) Accommodates reporting on diffuse sources;
- (c) Is pollutant-specific or waste-specific, as appropriate;
- (d) Is multimedia, distinguishing among releases to air, land and water;
- (e) Includes information on transfers;
- (f) Is based on mandatory reporting on a periodic basis;
- (g) Includes standardized and timely data, a limited number of standardized reporting thresholds and limited provisions, if any, for confidentiality;
- (h) Is coherent and designed to be user-friendly and publicly accessible, including in electronic form;
- (i) Allows for public participation in its development and modification; and
- (j) Is a structured, computerized database or several linked databases maintained by the competent authority.

Article 5

DESIGN AND STRUCTURE

1. Each Party shall ensure that the data held on the register referred to in article 4 are presented in both aggregated and non-aggregated forms, so that releases and transfers can be searched and identified according to:

- (a) Facility and its geographical location;
- (b) Activity;
- (c) Owner or operator, and, as appropriate, company;
- (d) Pollutant or waste, as appropriate;
- (e) Each of the environmental media into which the pollutant is released; and
- (f) As specified in article 7, paragraph 5, the destination of the transfer and, where appropriate, the disposal or recovery operation for waste.

2. Each Party shall also ensure that the data can be searched and identified according to those diffuse sources which have been included in the register.

3. Each Party shall design its register taking into account the possibility of its future expansion and ensuring that the reporting data from at least the ten previous reporting years are publicly accessible.

4. The register shall be designed for maximum ease of public access through electronic means, such as the Internet. The design shall allow that, under normal operating conditions, the information on the register is continuously and immediately available through electronic means.

5. Each Party should provide links in its register to its relevant existing, publicly accessible databases on subject matters related to environmental protection.

6. Each Party shall provide links in its register to the pollutant release and transfer registers of other Parties to the Protocol and, where feasible, to those of other countries.

Article 6

SCOPE OF THE REGISTER

1. Each Party shall ensure that its register includes the information on:

- (a) Releases of pollutants required to be reported under article 7, paragraph 2;
- (b) Off-site transfers required to be reported under article 7, paragraph 2; and
- (c) Releases of pollutants from diffuse sources required under article 7, paragraph 4.

2. Having assessed the experience gained from the development of national pollutant release and transfer registers and the implementation of this Protocol, and taking into account relevant international processes, the Meeting of the Parties shall review the reporting requirements under this Protocol and shall consider the following issues in its further development:

- (a) Revision of the activities specified in annex I;
- (b) Revision of the pollutants specified in annex II;
- (c) Revision of the thresholds in annexes I and II; and
- (d) Inclusion of other relevant aspects such as information on on-site transfers, storage, the specification of reporting requirements for diffuse sources or the development of criteria for including pollutants under this Protocol.

Article 7

REPORTING REQUIREMENTS

1. Each Party shall either:

(a) Require the owner or the operator of each individual facility within its jurisdiction that undertakes one or more of the activities specified in annex I above the applicable capacity threshold specified in annex I, column 1, and:

(i) Releases any pollutant specified in annex II in quantities exceeding the applicable thresholds specified in annex II, column 1;

(ii) Transfers off-site any pollutant specified in annex II in quantities exceeding the applicable threshold specified in annex II, column 2, where the Party has opted for pollutant-specific reporting of transfers pursuant to paragraph 5 (d);

(iii) Transfers off-site hazardous waste exceeding 2 tons per year or other waste exceeding 2,000 tons per year, where the Party has opted for waste -specific reporting of transfers pursuant to paragraph 5 (d); or

(iv) Transfers off-site any pollutant specified in annex II in waste water destined for waste-water treatment in quantities exceeding the applicable threshold specified in annex II, column 1b; to undertake the obligation imposed on that owner or operator pursuant to paragraph 2; or

(b) Require the owner or the operator of each individual facility within its jurisdiction that undertakes one or more of the activities specified in annex I at or above the employee threshold specified in annex I, column 2, and manufactures, processes or uses any pollutant specified in annex II in quantities exceeding the applicable threshold specified in annex II, column 3, to undertake the obligation imposed on that owner or operator pursuant to paragraph 2.

2. Each Party shall require the owner or operator of a facility referred to in paragraph 1 to submit the information specified in paragraphs 5 and 6, and in accordance with the requirements therein, with respect to those pollutants and wastes for which thresholds were exceeded.

3. In order to achieve the objective of this Protocol, a Party may decide with respect to a particular pollutant to apply either a release threshold or a manufacture, process or use threshold, provided that this increases the relevant information on releases or transfers available in its register.

4. Each Party shall ensure that its competent authority collects, or shall designate one or more public authorities or competent bodies to collect, the information on releases of pollutants from diffuse sources specified in paragraphs 7 and 8, for inclusion in its register.

5. Each Party shall require the owners or operators of the facilities required to report under paragraph 2 to complete and submit to its competent authority, the following information on a facility-specific basis:

(a) The name, street address, geographical location and the activity or activities of the reporting facility, and the name of the owner or operator, and, as appropriate, company;

(b) The name and numerical identifier of each pollutant required to be reported pursuant to paragraph 2;

(c) The amount of each pollutant required to be reported pursuant to paragraph 2 released from the facility to the environment in the reporting year, both in aggregate

and according to whether the release is to air, to water or to land, including by underground injection;

(d) Either:

(i) The amount of each pollutant required to be reported pursuant to paragraph 2 that is transferred off-site in the reporting year, distinguishing between the amounts transferred for disposal and for recovery, and the name and address of the facility receiving the transfer; or

(ii) The amount of waste required to be reported pursuant to paragraph 2 transferred off-site in the reporting year, distinguishing between hazardous waste and other waste, for any operations of recovery or disposal, indicating respectively with 'R' or 'D' whether the waste is destined for recovery or disposal pursuant to annex III and, for transboundary movements of hazardous waste, the name and address of the recoverer or disposer of the waste and the actual recovery or disposal site receiving the transfer;

(e) The amount of each pollutant in waste water required to be reported pursuant to paragraph 2 transferred off-site in the reporting year; and

(f) The type of methodology used to derive the information referred to in subparagraphs (c) to (e), according to article 9, paragraph 2, indicating whether the information is based on measurement, calculation or estimation.

6. The information referred to in paragraph 5 (c) to (e) shall include information on releases and transfers resulting from routine activities and from extraordinary events.

7. Each Party shall present on its register, in an adequate spatial disaggregation, the information on releases of pollutants from diffuse sources for which that Party determines that data are being collected by the relevant authorities and can be practicably included. Where the Party determines that no such data exist, it shall take measures to initiate reporting on releases of relevant pollutants from one or more diffuse sources in accordance with its national priorities.

8. The information referred to in paragraph 7 shall include information on the type of methodology used to derive the information.

Article 8 REPORTING CYCLE

1. Each Party shall ensure that the information required to be incorporated in its register is publicly available, compiled and presented on the register by calendar year. The reporting year is the calendar year to which that information relates. For each Party, the first reporting year is the calendar year after the Protocol enters into force for that Party. The reporting required under article 7 shall be annual. However, the second reporting year may be the second calendar year following the first reporting year.

2. Each Party that is not a regional economic integration organization shall ensure that the information is incorporated into its register within fifteen months from the end of each reporting year. However, the information for the first reporting year shall be incorporated into its register within two years from the end of that reporting year.

3. Each Party that is a regional economic integration organization shall ensure that the information for a particular reporting year is incorporated into its register six months after the Parties that are not regional economic integration organizations are required to do so.

Article 9
DATA COLLECTION AND RECORD-KEEPING

1. Each Party shall require the owners or operators of the facilities subject to the reporting requirements of article 7 to collect the data needed to determine, in accordance with paragraph 2 below and with appropriate frequency, the facility's releases and off-site transfers subject to reporting under article 7 and to keep available for the competent authorities the records of the data from which the reported information was derived for a period of five years, starting from the end of the reporting year concerned. These records shall also describe the methodology used for data gathering.

2. Each Party shall require the owners or operators of the facilities subject to reporting under article 7 to use the best available information, which may include monitoring data, emission factors, mass balance equations, indirect monitoring or other calculations, engineering judgments and other methods. Where appropriate, this should be done in accordance with internationally approved methodologies.

Article 10
QUALITY ASSESSMENT

1. Each Party shall require the owners or operators of the facilities subject to the reporting requirements of article 7, paragraph 1, to assure the quality of the information that they report.

2. Each Party shall ensure that the data contained in its register are subject to quality assessment by the competent authority, in particular as to their completeness, consistency and credibility, taking into account any guidelines that may be developed by the Meeting of the Parties.

Article 11
PUBLIC ACCESS TO INFORMATION

1. Each Party shall ensure public access to information contained in its pollutant release and transfer register, without an interest having to be stated, and according to the provisions of this Protocol, primarily by ensuring that its register provides for direct electronic access through public telecommunications networks.

2. Where the information contained in its register is not easily publicly accessible by direct electronic means, each Party shall ensure that its competent authority upon request provides that information by any other effective means, as soon as possible and at the latest within one month after the request has been submitted.

3. Subject to paragraph 4, each Party shall ensure that access to information contained in its register is free of charge.

4. Each Party may allow its competent authority to make a charge for reproducing and mailing the specific information referred to in paragraph 2, but such charge shall not exceed a reasonable amount.

5. Where the information contained in its register is not easily publicly accessible by direct electronic means, each Party shall facilitate electronic access to its register in publicly accessible locations, for example in public libraries, offices of local authorities or other appropriate places.

Article 12
CONFIDENTIALITY

1. Each Party may authorize the competent authority to keep information held on the register confidential where public disclosure of that information would adversely affect:

- (a) International relations, national defence or public security;
- (b) The course of justice, the ability of a person to receive a fair trial or the ability of a public authority to conduct an enquiry of a criminal or disciplinary nature;
- (c) The confidentiality of commercial and industrial information, where such confidentiality is protected by law in order to protect a legitimate economic interest;
- (d) Intellectual property rights; or
- (e) The confidentiality of personal data and/or files relating to a natural person if that person has not consented to the disclosure of the information to the public, where such confidentiality is provided for in national law.

The aforementioned grounds for confidentiality shall be interpreted in a restrictive way, taking into account the public interest served by disclosure and whether the information relates to releases into the environment.

2. Within the framework of paragraph 1 (c), any information on releases which is relevant for the protection of the environment shall be considered for disclosure according to national law.

3. Whenever information is kept confidential according to paragraph 1, the register shall indicate what type of information has been withheld, through, for example, providing generic chemical information if possible, and for what reason it has been withheld.

Article 13
**PUBLIC PARTICIPATION IN THE DEVELOPMENT OF NATIONAL POLLUTANT
RELEASE AND TRANSFER REGISTERS**

1. Each Party shall ensure appropriate opportunities for public participation in the development of its national pollutant release and transfer register, within the framework of its national law.

2. For the purpose of paragraph 1, each Party shall provide the opportunity for free public access to the information on the proposed measures concerning the development of its national pollutant release and transfer register and for the submission of any comments, information, analyses or opinions that are relevant to the decision-making process, and the relevant authority shall take due account of such public input.

3. Each Party shall ensure that, when a decision to establish or significantly change its register has been taken, information on the decision and the considerations on which it is based are made publicly available in a timely manner.

Article 14
ACCESS TO JUSTICE

1. Each Party shall, within the framework of its national legislation, ensure that any person who considers that his or her request for information under article 11, paragraph 2, has been ignored, wrongfully refused, whether in part or in full, inadequately answered, or otherwise not dealt with in accordance with the provisions

of that paragraph has access to a review procedure before a court of law or another independent and impartial body established by law.

2. The requirements in paragraph 1 are without prejudice to the respective rights and obligations of Parties under existing treaties applicable between them dealing with the subject matter of this article.

Article 15 CAPACITY-BUILDING

1. Each Party shall promote public awareness of its pollutant release and transfer register, and shall ensure that assistance and guidance are provided in accessing its register and in understanding and using the information contained in it.

2. Each Party should provide adequate capacity-building for and guidance to the responsible authorities and bodies to assist them in carrying out their duties under this Protocol.

Article 16 INTERNATIONAL COOPERATION

1. The Parties shall, as appropriate, cooperate and assist each other:

- (a) In international actions in support of the objectives of this Protocol;
- (b) On the basis of mutual agreement between the Parties concerned, in implementing national systems in pursuance of this Protocol;
- (c) In sharing information under this Protocol on releases and transfers within border areas; and
- (d) In sharing information under this Protocol concerning transfers among Parties.

2. The Parties shall encourage cooperation among each other and with relevant international organizations, as appropriate, to promote:

- (a) Public awareness at the international level;
- (b) The transfer of technology; and
- (c) The provision of technical assistance to Parties that are developing countries and Parties with economies in transition in matters relating to this Protocol.

Article 17 MEETING OF THE PARTIES

1. A Meeting of the Parties is hereby established. Its first session shall be convened no later than two years after the entry into force of this Protocol. Thereafter, ordinary sessions of the Meeting of the Parties shall be held sequentially with or parallel to ordinary meetings of the Parties to the Convention, unless otherwise decided by the Parties to this Protocol. The Meeting of the Parties shall hold an extraordinary session if it so decides in the course of an ordinary session or at the written request of any Party provided that, within six months of it being communicated by the Executive Secretary of the Economic Commission for Europe to all Parties, the said request is supported by at least one third of these Parties.

2. The Meeting of the Parties shall keep under continuous review the implementation and development of this Protocol on the basis of regular reporting by the Parties and, with this purpose in mind, shall:

(a) Review the development of pollutant release and transfer registers, and promote their progressive strengthening and convergence;

(b) Establish guidelines facilitating reporting by the Parties to it, bearing in mind the need to avoid duplication of effort in this regard;

(c) Establish a programme of work;

(d) Consider and, where appropriate, adopt measures to strengthen international cooperation in accordance with article 16;

(e) Establish such subsidiary bodies as it deems necessary;

(f) Consider and adopt proposals for such amendments to this Protocol and its annexes as are deemed necessary for the purposes of this Protocol, in accordance with the provisions of article 20;

(g) At its first session, consider and by consensus adopt rules of procedure for its sessions and those of its subsidiary bodies, taking into account any rules of procedure adopted by the Meeting of the Parties to the Convention;

(h) Consider establishing financial arrangements by consensus and technical assistance mechanisms to facilitate the implementation of this Protocol;

(i) Seek, where appropriate, the services of other relevant international bodies in the achievement of the objectives of this Protocol; and

(j) Consider and take any additional action that may be required to further the objectives of this Protocol, such as the adoption of guidelines and recommendations which promote its implementation.

3. The Meeting of the Parties shall facilitate the exchange of information on the experience gained in reporting transfers using the pollutant-specific and waste-specific approaches, and shall review that experience in order to investigate the possibility of convergence between the two approaches, taking into account the public interest in information in accordance with article 1 and the overall effectiveness of national pollutant release and transfer registers.

4. The United Nations, its specialized agencies and the International Atomic Energy Agency, as well as any State or regional economic integration organization entitled under article 24 to sign this Protocol but which is not a Party to it, and any intergovernmental organization qualified in the fields to which the Protocol relates, shall be entitled to participate as observers in the sessions of the Meeting of the Parties. Their admission and participation shall be subject to the rules of procedure adopted by the Meeting of the Parties.

5. Any non-governmental organization qualified in the fields to which this Protocol relates which has informed the Executive Secretary of the Economic Commission for Europe of its wish to be represented at a session of the Meeting of the Parties shall be entitled to participate as an observer unless one third of the Parties present at the session raise objections. Their admission and participation shall be subject to the rules of procedure adopted by the Meeting of the Parties.

Article 18
RIGHT TO VOTE

1. Except as provided for in paragraph 2, each Party to this Protocol shall have one vote.
2. Regional economic integration organizations, in matters within their competence, shall exercise their right to vote with a number of votes equal to the number of their member States which are Parties. Such organizations shall not exercise their right to vote if their member States exercise theirs, and vice versa.

Article 19
ANNEXES

Annexes to this Protocol shall form an integral part thereof and, unless expressly provided otherwise, a reference to this Protocol constitutes at the same time a reference to any annexes thereto.

Article 20
AMENDMENTS

1. Any Party may propose amendments to this Protocol.
2. Proposals for amendments to this Protocol shall be considered at a session of the Meeting of the Parties.
3. Any proposed amendment to this Protocol shall be submitted in writing to the secretariat, which shall communicate it at least six months before the session at which it is proposed for adoption to all Parties, to other States and regional economic integration organizations that have consented to be bound by the Protocol and for which it has not yet entered into force and to Signatories.
4. The Parties shall make every effort to reach agreement on any proposed amendment to this Protocol by consensus. If all efforts at consensus have been exhausted, and no agreement reached, the amendment shall as a last resort be adopted by a three-fourths majority vote of the Parties present and voting at the session.
5. For the purposes of this article, "Parties present and voting" means Parties present and casting an affirmative or negative vote.
6. Any amendment to this Protocol adopted in accordance with paragraph 4 shall be communicated by the secretariat to the Depositary, who shall circulate it to all Parties, to other States and regional economic integration organizations that have consented to be bound by the Protocol and for which it has not yet entered into force and to Signatories.
7. An amendment, other than one to an annex, shall enter into force for those Parties having ratified, accepted or approved it on the ninetieth day after the date of receipt by the Depositary of the instruments of ratification, acceptance or approval by at least three fourths of those which were Parties at the time of its adoption. Thereafter it shall enter into force for any other Party on the ninetieth day after that Party deposits its instrument of ratification, acceptance or approval of the amendment.
8. In the case of an amendment to an annex, a Party that does not accept such an amendment shall so notify the Depositary in writing within twelve months from the date of its circulation by the Depositary. The Depositary shall without delay inform all Parties of any such notification received. A Party may at any time withdraw a notification

of non-acceptance, whereupon the amendment to an annex shall enter into force for that Party.

9. On the expiry of twelve months from the date of its circulation by the Depositary as provided for in paragraph 6, an amendment to an annex shall enter into force for those Parties which have not submitted a notification to the Depositary in accordance with paragraph 8, provided that, at that time, not more than one third of those which were Parties at the time of the adoption of the amendment have submitted such a notification.

10. If an amendment to an annex is directly related to an amendment to this Protocol, it shall not enter into force until such time as the amendment to this Protocol enters into force.

Article 21 SECRETARIAT

The Executive Secretary of the Economic Commission for Europe shall carry out the following secretariat functions for this Protocol:

- (a) The preparation and servicing of the sessions of the Meeting of the Parties;
- (b) The transmission to the Parties of reports and other information received in accordance with the provisions of this Protocol;
- (c) The reporting to the Meeting of the Parties on the activities of the secretariat; and
- (d) Such other functions as may be determined by the Meeting of the Parties on the basis of available resources.

Article 22 REVIEW OF COMPLIANCE

At its first session, the Meeting of the Parties shall by consensus establish cooperative procedures and institutional arrangements of a non-judicial, non-adversarial and consultative nature to assess and promote compliance with the provisions of this Protocol and to address cases of non-compliance. In establishing these procedures and arrangements, the Meeting of the Parties shall consider, inter alia, whether to allow for information to be received from members of the public on matters related to this Protocol.

Article 23 SETTLEMENT OF DISPUTES

1. If a dispute arises between two or more Parties about the interpretation or application of this Protocol, they shall seek a solution by negotiation or by any other peaceful means of dispute settlement acceptable to the parties to the dispute.

2. When signing, ratifying, accepting, approving or acceding to this Protocol, or at any time thereafter, a State may declare in writing to the Depositary that, for a dispute not resolved in accordance with paragraph 1, it accepts one or both of the following means of dispute settlement as compulsory in relation to any Party accepting the same obligation:

- (a) Submission of the dispute to the International Court of Justice;
- (b) Arbitration in accordance with the procedure set out in annex IV.

A regional economic integration organization may make a declaration with like effect in relation to arbitration in accordance with the procedures referred to in subparagraph (b).

3. If the parties to the dispute have accepted both means of dispute settlement referred to in paragraph 2, the dispute may be submitted only to the International Court of Justice, unless the parties to the dispute agree otherwise.

Article 24 SIGNATURE

This Protocol shall be open for signature at Kiev (Ukraine) from 21 to 23 May 2003 on the occasion of the fifth Ministerial Conference "Environment for Europe," and thereafter at United Nations Headquarters in New York until 31 December 2003, by all States which are members of the United Nations and by regional economic integration organizations constituted by sovereign States members of the United Nations to which their member States have transferred competence over matters governed by this Protocol, including the competence to enter into treaties in respect of these matters.

Article 25 DEPOSITARY

The Secretary-General of the United Nations shall act as the Depositary of this Protocol.

Article 26 RATIFICATION, ACCEPTANCE, APPROVAL AND ACCESSION

1. This Protocol shall be subject to ratification, acceptance or approval by signatory States and regional economic integration organizations referred to in article 24.

2. This Protocol shall be open for accession as from 1 January 2004 by the States and regional economic integration organizations referred to in article 24.

3. Any regional economic integration organization referred to in article 24 which becomes a Party without any of its member States being a Party shall be bound by all the obligations under this Protocol. If one or more member States of such an organization is a Party, the organization and its member States shall decide on their respective responsibilities for the performance of their obligations under this Protocol. In such cases, the organization and the member States shall not be entitled to exercise rights under this Protocol concurrently.

4. In their instruments of ratification, acceptance, approval or accession, the regional economic integration organizations referred to in article 24 shall declare the extent of their competence with respect to the matters governed by this Protocol. These organizations shall also inform the Depositary of any substantial modifications to the extent of their competence.

Article 27
ENTRY INTO FORCE

1. This Protocol shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit of the sixteenth instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

2. For the purposes of paragraph 1, any instrument deposited by a regional economic integration organization shall not be counted as additional to those deposited by the States members of such an organization.

3. For each State or regional economic integration organization which ratifies, accepts or approves this Protocol or accedes thereto after the deposit of the sixteenth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, the Protocol shall enter into force on the nine tieth day after the date of deposit by such State or organization of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

Article 28
RESERVATIONS

No reservations may be made to this Protocol.

Article 29
WITHDRAWAL

At any time after three years from the date on which this Protocol has come into force with respect to a Party that Party may withdraw from the Protocol by giving written notification to the Depositary. Any such withdrawal shall take effect on the ninetieth day after the date of its receipt by the Depositary.

Article 30
AUTHENTIC TEXTS

The original of this Protocol, of which the English, French and Russian texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

IN WITNESS WHEREOF the undersigned, being duly authorized thereto, have signed this Protocol.

DONE at Kiev, this twenty-first day of May, two thousand and three.

**Annex I
ACTIVITIES**

No.	Activity	Capacity threshold (column 1)	Employee threshold (column 2)
1.	Energy sector		
(a)	Mineral oil and gas refineries	*	10 employees
(b)	Installations for gasification and liquefaction	*	
(c)	Thermal power stations and other combustion installations	With a heat input of 50 megawatts (MW)	
(d)	Coke ovens	*	
(e)	Coal rolling mills	With a capacity of 1 ton per hour	
(f)	Installations for the manufacture of coal products and solid smokeless fuel	*	
2.	Production and processing of metals		
(a)	Metal ore (including sulphide ore) roasting or sintering installations	*	10 employees
(b)	Installations for the production of pig iron or steel (primary or secondary melting) including continuous casting	With a capacity of 2.5 tons per hour	
(c)	Installations for the processing of ferrous metals: (i) Hot-rolling mills (ii) Smitheries with hammers (iii) Application of protective fused metal coats	With a capacity of 20 tons of crude steel per hour With an energy of 50 kilojoules per hammer, where the calorific power used exceeds 20 MW With an input of 2 tons of crude steel per hour	
(d)	Ferrous metal foundries	With a production capacity of 20 tons per day	
(e)	Installations: (i) For the production of non-ferrous crude metals from ore, concentrates or secondary raw materials by metallurgical, chemical or electrolytic processes	*	

No.	Activity	Capacity threshold (column 1)	Employee threshold (column 2)
	(ii) For the smelting, including the alloying, of non - ferrous metals, including recovered products(refining, foundry casting, etc.)	With a melting capacity of 4 tons per day for lead and cadmium or 20 tons per day for all other metals	10 employees
(f)	Installations for surface treatment of metals and plastic materials using an electrolytic or chemical process	Where the volume of the treatment vats equals 30 m ³	
3. Mineral industry			
(a)	Underground mining and related operations	*	10 employees
(b)	Opencast mining	Where the surface of the area being mined equals 25 hectares	
(c)	Installations for the production of: (i) Cement clinker in rotary kilns (ii) Lime in rotary kilns (iii) Cement clinker or lime in other furnaces	With a production capacity of 500 tons per day With a production capacity exceeding 50 tons per day With a production capacity of 50 tons per day	
(d)	Installations for the production of asbestos and the manufacture of asbestos-	*	
(e)	Installations for the manufacture of glass, including glassfibre	With a melting capacity of 20 tons per day	
(f)	Installations for melting mineral substances, including the production of mineral fibres	With a melting capacity of 20 tons per day	
(g)	Installations for the manufacture of ceramic products by firing, in particular roofing tiles, bricks, refractory bricks, tiles, stoneware or porcelain	With a production capacity of 75 tons per day, or with a kiln capacity of 4 m ³ and with a setting density per kiln of 300 kg/m ³	

No.	Activity	Capacity threshold (column 1)	Employee threshold (column 2)
4.	Chemical industry		
(a)	<p>Chemical installations for the production on an industrial scale of basic organic chemicals, such as:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) Simple hydrocarbons (linear or cyclic, saturated or unsaturated, aliphatic or aromatic) (ii) Oxygen-containing hydrocarbons such as alcohols, aldehydes, ketones, carboxylic acids, esters, acetates, ethers, peroxides, epoxy resins (iii) Sulphurous hydrocarbons (iv) Nitrogenous hydrocarbons such as amines, amides, nitrous compounds, nitro compounds or nitrate compounds, nitriles, cyanates, isocyanates (v) Phosphorus-containing hydrocarbons (vi) Halogenic hydrocarbons (vii) Organometallic compounds (viii) Basic plastic materials (polymers, synthetic fibres and cellulose-based fibres) (ix) Synthetic rubbers (x) Dyes and pigments (xi) Surface-active agents and surfactants 		10 employees
(b)	<p>Chemical installations for the production on an industrial scale of basic inorganic chemicals, such as:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) Gases, such as ammonia, chlorine or hydrogen chloride, fluorine or hydrogen fluoride, carbon oxides, sulphur compounds, nitrogen oxides, hydrogen, sulphur dioxide, carbonyl chloride (ii) Acids, such as chromic acid, hydrofluoric acid, phosphoric acid, nitric acid, hydrochloric acid, sulphuric acid, oleum, sulphurous acids (iii) Bases, such as ammonium hydroxide, potassium hydroxide, sodium hydroxide (iv) Salts, such as ammonium chloride, potassium chlorate, potassium carbonate, sodium carbonate, perborate, silver nitrate (v) Non-metals, metal oxides or other inorganic compounds such as calcium carbide, silicon, silicon carbide 	*	

(c)	Chemical installations for the production on an industrial scale of phosphorous-, nitrogen- or potassium- based fertilizers (simple or compound fertilizers)	*	
(d)	Chemical installations for the production on an industrial scale of basic plant health products and of biocides	*	
(e)	Installations using a chemical or biological process for the production on an industrial scale of basic pharmaceutical products	*	
(f)	Installations for the production on an industrial scale of explosives and pyrotechnic products	*	10 employees
5.	Waste and waste-water management		
(a)	Installations for the incineration, pyrolysis, recovery, chemical treatment or landfilling of hazardous waste	Receiving 10 tons per day	10 employees
(b)	Installations for the incineration of municipal waste	With a capacity of 3 tons per hour	
(c)	Installations for the disposal of non-hazardous waste	With a capacity of 50 tons per day	
(d)	Landfills (excluding landfills of inert waste)	Receiving 10 tons per day or with a total capacity of 25,000 tons	

No.	Activity	Capacity threshold (column 1)	Employee threshold (column 2)
(e)	Installations for the disposal or recycling of animal carcasses and animal waste	With a treatment capacity of 10 tons per day	
(f)	Municipal waste-water treatment plants	With a capacity of 100,000 population equivalents	
(g)	Independently operated industrial waste-water treatment plants which serve one or more activities of this annex	With a capacity of 10,000 m ³ per day	
6.	Paper and wood production and processing		
(a)	Industrial plants for the production of pulp from timber or similar fibrous materials	*	10 employees
(b)	Industrial plants for the production of paper and board and other primary wood products (such as chipboard, fibreboard and plywood)	With a production capacity of 20 tons per day	

(c)	Industrial plants for the preservation of wood and woodproducts with chemicals	With a production capacity of 50 m ³ per day	
7.	Intensive livestock production and aquaculture		
(a)	Installations for the intensive rearing of poultry or pigs	(i) With 40,000 places for poultry (ii) With 2,000 places for production pigs (over 30 kg) (iii) With 750 places for sows	10 employees
(b)	Intensive aquaculture	1,000 tons of fish and shellfish per year	

No.	Activity	Capacity threshold (column 1)	Employee threshold (column 2)
8.	Animal and vegetable products from the food and beverage sector		
(a)	Slaughterhouses	With a carcass production capacity of 50 tons per day	10 employees
(b)	Treatment and processing intended for the production of food and beverage products from: (i) Animal raw materials (other than milk) (ii) Vegetable raw materials	With a finished product production capacity of 75 tons per day With a finished product production capacity of 300 tons per day (average value on a quarterly basis)	
(c)	Treatment and processing of milk	With a capacity to receive 200 tons of milk per day (average value on an annual basis)	
9.	Other activities		
(a)	Plants for the pretreatment (operations such as washing, bleaching, mercerization) or dyeing of fibres or textiles	With a treatment capacity of 10 tons per day	10 employees

(b)	Plants for the tanning of hides and skins	With a treatment capacity of 12 tons of finished product per day
(c)	Installations for the surface treatment of substances, objects or products using organic solvents, in particular for dressing, printing, coating, degreasing, waterproofing, sizing, painting, cleaning or impregnating	With a consumption capacity of 150 kg per hour or 200 tons per year
(d)	Installations for the production of carbon (hard-burnt coal) or electrographite by means of incineration or graphitization	*
(e)	Installations for the building of, and painting or removal of paint from ships	With a capacity for ships 100 m long

Explanatory notes :

Column 1 contains the capacity thresholds referred to article 7, paragraph

1 (a).

An asterisk (*) indicates that no capacity threshold is applicable (all facilities are subject to reporting). Column 2 contains the employee threshold referred to in article 7, paragraph 1 (b).

“10 employees” means the equivalent of 10 full-time employees.

**Annex II
POLLUTANTS**

No.	CAS number	Pollutant	Threshold for releases			Threshold for off-site transfers of pollutants (column 2) kg/year	Manufacture, process or use threshold (column 3)
			to air (column 1a) kg/year	to water (column 1b) kg/year	to land (column 1c) kg/year		
1	74-82-8	Methane (CH ₄)	100 000	-	-	-	*
2	630-08-0	Carbon monoxide (CO)	500 000	-	-	-	*
3	124-38-9	Carbon dioxide (CO ₂)	100 million	-	-	-	*
4		Hydro-fluorocarbons (HFCs)	100	-	-	-	*
5	10024-97-2	Nitrous oxide (N ₂ O)	10 000	-	-	-	*
6	7664-41-7	Ammonia (NH ₃)	10 000	-	-	-	10 000
7		Non-methane volatile organic compounds (NMVOC)	100 000	-	-	-	*
8		Nitrogen oxides (NO _x /NO ₂)	100 000	-	-	-	*
9		Perfluorocarbons (PFCs)	100	-	-	-	*
10	2551-62-4	Sulphur hexafluoride (SF ₆)	50	-	-	-	*
11		Sulphur oxides (SO _x /SO ₂)	150 000	-	-	-	*
12		Total nitrogen	-	50 000	50 000	10 000	10 000
13		Total phosphorus	-	5 000	5 000	10 000	10 000
14		Hydrochlorofluorocarbons (HCFCs)	1	-	-	100	10 000
15		Chlorofluorocarbons (CFCs)	1	-	-	100	10 000
16		Halons	1	-	-	100	10 000
17	7440-38-2	Arsenic and compounds (as As)	20	5	5	50	50
18	7440-43-9	Cadmium and compounds (as Cd)	10	5	5	5	5
19	7440-47-3	Chromium and compounds (as Cr)	100	50	50	200	10 000
20	7440-50-8	Copper and compounds (as Cu)	100	50	50	500	10 000
21	7439-97-6	Mercury and compounds (as Hg)	10	1	1	5	5
22	7440-02-0	Nickel and compounds (as Ni)	50	20	20	500	10 000
23	7439-92-1	Lead and compounds (as Pb)	200	20	20	50	50
24	7440-66-6	Zinc and compounds (as Zn)	200	100	100	1 000	10 000
25	15972-60-8	Alachlor	-	1	1	5	10 000
26	309-00-2	Aldrin	1	1	1	1	1
27	1912-24-9	Atrazine	-	1	1	5	10 000
28	57-74-9	Chlordane	1	1	1	1	1
29	143-50-0	Chlordecone	1	1	1	1	1
30	470-90-6	Chlorfenvinphos	-	1	1	5	10 000
31	85535-84-8	Chloro-alkanes, C ₁₀ -C ₁₃	-	1	1	10	10 000
32	2921-88-2	Chlorpyrifos	-	1	1	5	10 000
33	50-29-3	DDT	1	1	1	1	1
34	107-06-2	1,2-dichloroethane (EDC)	1 000	10	10	100	10 000
35	75-09-2	Dichloromethane (DCM)	1 000	10	10	100	10 000

36	60-57-1	Dieldrin	1	1	1	1	1
37	330-54-1	Diuron	-	1	1	5	10 000
38	115-29-7	Endosulphan	-	1	1	5	10 000
39	72-20-8	Endrin	1	1	1	1	1
40		Halogenated organic compounds (as AOX)	-	1 000	1 000	1 000	10 000
41	76-44-8	Heptachlor	1	1	1	1	1
42	118-74-1	Hexachlorobenzene (HCB)	10	1	1	1	5
43	87-68-3	Hexachlorobutadiene (HCBd)	-	1	1	5	10 000
44	608-73-1	1,2,3,4,5,6-hexachlorocyclohexane (HCH)	10	1	1	1	10
45	58-89-9	Lindane	1	1	1	1	1
46	2385-85-5	Mirex	1	1	1	1	1

No.	CAS number	Pollutant	Threshold for releases			Threshold for off-site transfers of pollutants (column 2) kg/year	Manufacture, process or use threshold (column 3) kg/year
			to air (column 1a) kg/year	to water (column 1b) kg/year	to land (column 1c) kg/year		
47		PCDD +PCDF (dioxins +furans) (as Teq)	0.001	0.001	0.001	0.001	0.001
48	608-93-5	Pentachlorobenzene	1	1	1	5	50
49	87-86-5	Pentachlorophenol (PCP)	10	1	1	5	10 000
50	1336-36-3	Polychlorinated biphenyls (PCBs)	0.1	0.1	0.1	1	50
51	122-34-9	Simazine	-	1	1	5	10 000
52	127-18-4	Tetrachloroethylene (PER)	2 000	-	-	1 000	10 000
53	56-23-5	Tetrachloromethane (TCM)	100	-	-	1 000	10 000
54	2002-48-1	Trichlorobenzenes (TCBs)	10	-	-	1 000	10 000
55	71-55-6	1,1,1-trichloroethane	100	-	-	1 000	10 000
56	79-34-5	1,1,2,2-tetrachloroethane	50	-	-	1 000	10 000
57	79-01-6	Trichloroethylene	2 000	-	-	1 000	10 000
58	67-66-3	Trichloromethane	500	-	-	1 000	10 000
59	8001-35-2	Toxaphene	1	1	1	1	1
60	75-01-4	Vinyl chloride	1 000	10	10	100	10 000
61	120-12-7	Anthracene	50	1	1	50	50
62	71-43-2	Benzene	1 000	200 (as BTEX) ^{a/}	200 (as BTEX) ^{a/}	2 000 (as BTEX) ^{a/}	10 000
63		Brominated diphenylethers (PBDE)	-	1	1	5	10 000
64		Nonylphenol ethoxylates (NP/NPEs) and related substances	-	1	1	5	10 000
65	100-41-4	Ethyl benzene	-	200 (as BTEX) ^{a/}	200 (as BTEX) ^{a/}	2 000 (as BTEX) ^{a/}	10 000
66	75-21-8	Ethylene oxide	1 000	10	10	100	10 000
67	34123-59-6	Isoproturon	-	1	1	5	10 000
68	91-20-3	Naphthalene	100	10	10	100	10 000
69		Organotin compounds (as total Sn)	-	50	50	50	10 000
70	117-81-7	Di-(2-ethyl hexyl) phthalate (DEHP)	10	1	1	100	10 000
71	108-95-2	Phenols (as total C)	-	20	20	200	10 000
72		Polycyclic aromatic hydrocarbons (PAHs) ^{b/}	50	5	5	50	50
73	108-88-3	Toluene	-	200 (as BTEX) ^{a/}	200 (as BTEX) ^{a/}	2 000 (as BTEX) ^{a/}	10 000
74		Tributyltin and compounds	-	1	1	5	10 000
75		Triphenyltin and compounds	-	1	1	5	10 000
76		Total organic carbon (TOC) (as total C or COD/3)	-	50 000	-	-	**
77	1582-09-8	Trifluralin	-	1	1	5	10 000
78	1330-20-7	Xylenes	-	200 (as BTEX) ^{a/}	200 (as BTEX) ^{a/}	2 000 (as BTEX) ^{a/}	10 000
79		Chlorides (as total Cl)	-	2 million	2	2 million	10 000 ^{c/}
80		Chlorine and inorganic compounds (as HCl)	10 000	-	-	-	10 000

81	1332-21-4	Asbestos	1	1	1	10	10 000
82		Cyanides (as total CN)	-	50	50	500	10 000
83		Fluorides (as total F)	-	2 000	2	10 000	10 000 ^{c/}
84		Fluorine and inorganic compounds (as HF)	5 000	-	-	-	10 000
85	74-90-8	Hydrogen cyanide (HCN)	200	-	-	-	10 000
86		Particulate matter (PM10)	50 000	-	-	-	*

Explanatory notes:

The CAS number of the pollutant means the precise identifier in Chemical Abstracts Service.

Column 1 contains the thresholds referred to in article 7, paragraph 1 (a)(i) and (iv). If the threshold in a given sub-column (air, water or land) is exceeded, reporting of releases or, for pollutants in waste water destined for waste-water treatment, transfers to the environmental medium referred to in that sub-column is required with respect to the facility in question, for those Parties which have opted for a system of reporting pursuant to article 7, paragraph 1 (a).

Column 2 contains the thresholds referred to in article 7, paragraph 1 (a)(ii). If the threshold in this column is exceeded for a given pollutant, reporting of the off-site transfer of that pollutant is required with respect to the facility in question, for those Parties which have opted for a system of reporting pursuant to article 7, paragraph 1 (a)(ii).

Column 3 contains the thresholds referred to in article 7, paragraph 1(b). If the threshold in this column is exceeded for a given pollutant, reporting of the releases and off-site transfers of that pollutant is required with respect to the facility in question, for those Parties which have opted for a system of reporting pursuant to article 7, paragraph 1 (b).

A hyphen (-) indicates that the parameter in question does not trigger a reporting requirement.

An asterisk (*) indicates that, for this pollutant, the release threshold in column (1)(a) is to be used rather than a manufacture, process or use threshold.

A double asterisk (**) indicates that, for this pollutant, the release threshold in column (1)(b) is to be used rather than a manufacture, process or use threshold.

Footnotes:

a/ Single pollutants are to be reported if the threshold for BTEX (the sum parameter of benzene, toluene, ethyl benzene, xylene) is exceeded.

b/ Polycyclic aromatic hydrocarbons (PAHs) are to be measured as benzo(a)pyrene (50-32-8), benzo(b)fluoranthene (205-99-2), benzo(k)fluoranthene (207-08-9), indeno(1,2,3-cd)pyrene (193-39-5) (derived from the Protocol on Persistent Organic Pollutants to the Convention on Long-range Transboundary Air Pollution).

c/ As inorganic compounds.

Annex III
PART A
DISPOSAL OPERATIONS ('D')

- Deposit into or onto land (e.g. landfill)
- Land treatment (e.g. biodegradation of liquid or sludgy discards in soils)
- Deep injection (e.g. injection of pumpable discards into wells, salt domes or naturally occurring repositories)
 - Surface impoundment (e.g. placement of liquid or sludge discards into pits, ponds or lagoons)
 - Specially engineered landfill (e.g. placement into lined discrete cells which are capped and isolated from one another and the environment)
 - Release into a water body except seas/oceans
 - Release into seas/oceans including sea-bed insertion
- Biological treatment not specified elsewhere in this annex which results in final compounds or mixtures which are discarded by means of any of the operations specified in this part
 - Physico-chemical treatment not specified elsewhere in this annex which results in final compounds or mixtures which are discarded by means of any of the operations specified in this part (e.g. evaporation, drying, calcination, neutralization, precipitation)
 - Incineration on land
 - Incineration at sea
 - Permanent storage (e.g. emplacement of containers in a mine)
 - Blending or mixing prior to submission to any of the operations specified in this part
 - Repackaging prior to submission to any of the operations specified in this part
 - Storage pending any of the operations specified in this part

PART B
RECOVERY OPERATIONS ('R')

- Use as a fuel (other than in direct incineration) or other means to generate energy
- Solvent reclamation/regeneration
- Recycling/reclamation of organic substances which are not used as solvents
- Recycling/reclamation of metals and metal compounds
- Recycling/reclamation of other inorganic materials
- Regeneration of acids or bases
- Recovery of components used for pollution abatement
- Recovery of components from catalysts
- Used oil re-refining or other reuses of previously used oil
- Land treatment resulting in benefit to agriculture or ecological improvement
- Uses of residual materials obtained from any of the recovery operations specified above in this part
 - Exchange of wastes for submission to any of the recovery operations specified above in this part
 - Accumulation of material intended for any operation specified in this part

Annex IV ARBITRATION

1. In the event of a dispute being submitted for arbitration pursuant to article 23, paragraph 2, of this Protocol, a party or parties shall notify the other party or parties to the dispute by diplomatic means as well as the secretariat of the subject matter of arbitration and indicate, in particular, the articles of this Protocol whose interpretation or application is at issue. The secretariat shall forward the information received to all Parties to this Protocol.

2. The arbitral tribunal shall consist of three members. Both the claimant party or parties and the other party or parties to the dispute shall appoint an arbitrator, and the two arbitrators so appointed shall designate by common agreement the third arbitrator, who shall be the president of the arbitral tribunal. The latter shall not be a national of one of the parties to the dispute, nor have his or her usual place of residence in the territory of one of these parties, nor be employed by any of them, nor have dealt with the case in any other capacity.

3. If the president of the arbitral tribunal has not been designated within two months of the appointment of the second arbitrator, the Executive Secretary of the Economic Commission for Europe shall, at the request of either party to the dispute, designate the president within a further two-month period.

4. If one of the parties to the dispute does not appoint an arbitrator within two months of the notification referred to in paragraph 1, the other party may so inform the Executive Secretary of the Economic Commission for Europe, who shall designate the president of the arbitral tribunal within a further two-month period. Upon designation, the president of the arbitral tribunal shall request the party which has not appointed an arbitrator to do so within two months. If it fails to do so within that period, the president shall so inform the Executive Secretary of the Economic Commission for Europe, who shall make this appointment within a further two-month period.

5. The arbitral tribunal shall render its decision in accordance with international law and the provisions of this Protocol.

6. Any arbitral tribunal constituted under the provisions set out in this annex shall draw up its own rules of procedure.

7. The decisions of the arbitral tribunal, both on procedure and on substance, shall be taken by majority vote of its members.

8. The tribunal may take all appropriate measures to establish the facts.

9. The parties to the dispute shall facilitate the work of the arbitral tribunal and, in particular, using all means at their disposal, shall:

(a) Provide it with all relevant documents, facilities and information;

(b) Enable it, where necessary, to call witnesses or experts and receive their evidence.

10. The parties and the arbitrators shall protect the confidentiality of any information that they receive in confidence during the proceedings of the arbitral tribunal.

11. The arbitral tribunal may, at the request of one of the parties, recommend interim measures of protection.

12. If one of the parties to the dispute does not appear before the arbitral tribunal or fails to defend its case, the other party may request the tribunal to continue the proceedings and to render its final decision. Absence of a party or failure of a party to defend its case shall not constitute a bar to the proceedings. Before rendering its final decision, the arbitral tribunal must satisfy itself that the claim is well founded in fact and law.

13. The arbitral tribunal may hear and determine counterclaims arising directly out of the subject matter of the dispute.

14. Unless the arbitral tribunal determines otherwise because of the particular circumstances of the case, the expenses of the tribunal, including the remuneration of its

members, shall be borne by the parties to the dispute in equal shares. The tribunal shall keep a record of all its expenses, and shall furnish a final statement thereof to the parties.

15. Any Party to this Protocol which has an interest of a legal nature in the subject matter of the dispute, and which may be affected by a decision in the case, may intervene in the proceedings with the consent of the tribunal.

16. The arbitral tribunal shall render its award within five months of the date on which it is established, unless it finds it necessary to extend the time limit for a period which should not exceed five months.

17. The award of the arbitral tribunal shall be accompanied by a statement of reasons. It shall be final and binding upon all parties to the dispute. The award will be transmitted by the arbitral tribunal to the parties to the dispute and to the secretariat. The secretariat will forward the information received to all Parties to this Protocol.

18. Any dispute which may arise between the parties concerning the interpretation or execution of the award may be submitted by either party to the arbitral tribunal which made the award or, if the latter cannot be seized thereof, to another tribunal constituted for this purpose in the same manner as the first.

POTOKOL O REGISTRIMA ISPUŠTANJA I PRENOSA ZAGAĐUJUĆIH MATERIJA

Strane ovog Protokola,

Pozivajući se na član 5, stav 9, i član 10, stav 2, Konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u odlučivanju i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima zaštite životne sredine (Arhuska konvencija),

Prepoznajući da registri ispuštanja i prenosa zagađujućih materija predstavljaju važan mehanizam jačanja korporativne odgovornosti, smanjenja zagađenja i promovisanja održivog razvoja, kako se navodi u Luka deklaraciji usvojenoj na Prvom sastanku Strana Arhuske konvencije,

Vodeći računa o principu 10 Deklaracije iz Rija o životnoj sredini i razvoju iz 1992. godine,

Takođe vodeći računa o principima i obavezama usaglašenim na Konferenciji Ujedinjenih nacija o životnoj sredini i razvoju iz 1992. godine, naročito odredbama poglavlja 19 Agende 21,

Uzimajući u obzir Program za dalje sprovođenje Agende 21, koji je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih nacija na svom devetnaestom posebnom (specijalnom) zasijedanju, održanom 1997. godine kojim se, između ostalog, poziva na jačanje nacionalnih kapaciteta i sposobnosti za prikupljanje, obradu i dijeljenje informacija, u cilju olakšavanja pristupa javnosti informacijama o globalnim pitanjima životne sredine putem odgovarajućih sredstava,

Vodeći računa o Planu implementacije usvojenom na Svjetskom samitu o održivom razvoju iz 2002. godine, kojim se podstiče razvoj usklađenih, integrisanih informacija o hemikalijama, na primjer putem nacionalnih registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija,

Uzimajući u obzir rad Međuvladinog foruma za hemijsku bezbjednost, a naročito Bahijsku deklaraciju o hemijskoj bezbjednosti iz 2000. godine, prioritete za akciju nakon 2000. godine i Akcioni plan za uspostavljanje Registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija /Inventara emisija,

Takođe uzimajući u obzir aktivnosti koje se sprovode u okviru Inter-organizacionog programa za bezbjedno upravljanje hemikalijama,

Uzimajući u obzir i rad Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj, a naročito Preporuku njenog Savjeta o implementaciji registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija, kojom Savjet poziva države članice da uspostave i učine javno dostupnim nacionalne registre ispuštanja i prenosa zagađujućih materija,

Uz želju da se uspostavi mehanizam zahvaljujući kojem će svaki pripadnik sadašnjih i budućih naraštaja moći da živi u životnoj sredini koja ne narušava njegovo ili njeno zdravlje i dobrobit, i to kroz obezbjeđivanje razvoja javno dostupnih informacionih sistema o životnoj sredini,

Takođe uz želju da se obezbijedi da se pri razvoju takvih sistema uzimaju u obzir principi koji doprinose održivom razvoju, kao što je pristup predostrožnosti propisan principom 15. Deklaracije iz Rija o životnoj sredini i razvoju, iz 1992. godine,

Prepoznajući povezanost odgovarajućih informacionih sistema o životnoj sredini i ostvarivanja prava sadržanih u Arhuskoj konvenciji,

Primjećujući potrebu za saradnjom sa drugim međunarodnim inicijativama u području zagađujućih materija i otpada, uključujući Stokholmsku konvenciju o dugotrajnim organskim zagađujućim supstancama iz 2001. godine i Bazelsku konvenciju o kontroli prekograničnog kretanja opasnog otpada i njegovog odlaganja iz 1989. godine,

Prepoznajući da su ciljevi integrisanog pristupa smanjivanju zagađenja i količine otpada nastalih usljed rada industrijskih postrojenja i drugih izvora, usmjereni na postizanje visokog nivoa zaštite životne sredine u cjelini, ostvarivanju održivog i za životnu sredinu prihvatljivog razvoju te zaštitu zdravlja sadašnjih i budućih naraštaja,

Uvjerene u vrijednost registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija kao isplativog sredstva za podsticanje unapređenja zaštite životne sredine, za obezbjeđivanje dostupnosti informacija javnosti o zagađujućim materijama ispuštenim u i prenesenim u ili kroz zajednice, kao i za njihovu upotrebu od strane vlada u praćenju kretanja, dokazivanju napretka u smanjenju zagađenja, praćenju poštovanja određenih međunarodnih sporazuma, određivanju prioriteta i ocjenu napretka ostvarenog sprovođenjem politika i programa zaštite životne sredine,

Vjerujući da registri ispuštanja i prenosa zagađujućih materija mogu da donesu opipljivu korist industriji putem kvalitetnijeg upravljanja zagađujućim materijama,

Primjećujući mogućnosti korišćenja podataka sadržanih u registrima ispuštanja i prenosa zagađujućih materija, zajedno sa podacima iz područja zdravstva, zaštite životne sredine, demografije, ekonomije ili drugim vrstama odgovarajućih informacija, za potrebe boljeg razumijevanja mogućih problema, utvrđivanja „crnih tačaka“, preduzimanja mjera sprečavanja i ublažavanja kao i određivanja prioriteta vezanih za upravljanje životnom sredinom,

Prepoznajući važnost zaštite privatnosti fizičkih lica koja su identifikovana ili mogu biti identifikovana prilikom obrade informacija o kojima se izvještava registrima ispuštanja i prenosa zagađujućih materija, u skladu sa važećim međunarodnim standardima za zaštitu podataka,

Prepoznajući, takođe, važnost razvoja međunarodno usklađenih nacionalnih sistema registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija, da bi se povećala uporedivost podataka,

Primjećujući činjenicu da mnoge države članice Ekonomske komisije Ujedinjenih nacija za Evropu, Evropske unije i Strane Sporazuma o slobodnoj trgovini u Sjevernoj Americi preduzimaju radnje da bi prikupile podatke o ispuštanju i prenosu zagađujućih materija iz različitih izvora i učinile ih dostupnim javnosti, kao i da su svjesne dugotrajnog i vrijednog iskustva koje postoji u određenim zemljama upravo na ovom području,

Uzimajući u obzir različite pristupe u postojećim registrima emisija i potrebu da se izbjegne dupliranje posla, te stoga shvatajući potrebu za određenim stepenom prilagodljivosti,

Pozivajući na progresivan razvoj nacionalnih registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija,

Urgirajući, takođe, da se uspostavljaju veze između nacionalnih registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija i informacionih sistema o drugim vrstama ispuštanja od javnog interesa,

Sparazumjele su se o sljedećem:

Član 1 CILJ

Cilj ovog Protokola je unapređenje dostupnosti informacija javnosti preko uspostavljanja usklađenih, integrisanih nacionalnih registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija (PRTR) u skladu sa odredbama ovog Protokola, čime bi se moglo olakšati učešće javnosti u odlučivanju o životnoj sredini i doprinijeti sprečavanju i smanjenju zagađenja životne sredine.

Član 2 DEFINICIJE

Za potrebe ovog Protokola,

1. “Strana” znači, ako tekst ne navodi drukčije, država ili regionalna organizacija za ekonomsku integraciju u smislu člana 24 koja prihvata obaveze na osnovu ovog Protokola i za koju je Protokol na snazi;

2. „Konvencija” znači Konvencija o dostupnosti informacija, učešću javnosti u odlučivanju i prava na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine, sačinjenu u Arhusu, u Danskoj, 25. juna 1998. godine;

3. „Javnost” znači jedno ili više fizičkih ili pravnih lica i, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom ili praksom, njihova udruženja, organizacije ili grupe;

4. „Kompleks” znači jedno ili više postrojenja na istoj lokaciji ili na susjednim lokacijama, koja su u vlasništvu ili kojima upravlja isto fizičko ili pravno lice;

5. „Nadležni organ” znači državni organ ili organi ili bilo koji drugi nadležni organ ili organi, koje je Strana odredila za upravljanje nacionalnim sistemom registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija;

6. „Zagađujuća materija” znači supstanca ili grupa supstanci koje mogu biti štetne za životnu sredinu ili za ljudsko zdravlje zbog svojih svojstava i zbog njihovog unošenja u životnu sredinu;

7. „Ispuštanje” znači svako unošenje zagađujućih materija u životnu sredinu nastalo zbog neke ljudske aktivnosti, namjerne ili slučajne, uobičajene ili neuobičajene, uključujući izlivanje, emitovanje, ispuštanje, ubrizgavanje, odlaganje ili bacanje, kao i izbacivanje putem kanalizacije bez krajnjeg tretmana otpadnih voda;

8. „Prenos van lokacije” znači kretanje, preko granica kompleksa bilo zagađujućih materija ili otpada namijenjenog odlaganju ili ponovnoj upotrebi, ili zagađujućih materija u otpadnim vodama određenih za tretman otpadnih voda;

9. „Difuzni izvori zagađivanja” znači mnoštvo manjih ili rasutih izvora iz kojih zagađujuće materije mogu biti ispuštene u zemljište, vazduh ili vodu i čiji zajednički uticaj na ove elemente životne sredine može da bude značajan i za koje nije praktično da se prikupljaju izvještaji za svaki pojedinačni izvor;

10. Pojmovi „nacionalno” i „nacionalnim”, poštujući obaveze za Strane ovog Protokola koje su regionalne organizacije za ekonomsku integraciju, tumače se kao da se odnose na dati region, ako nije drugačije navedeno;

11. „Otpad” znači materije ili predmeti koji:

(a) su odloženi ili ponovo upotrijebljeni;

(b) su namijenjeni odlaganju ili ponovnoj upotrebi; ili

(c) moraju da budu odloženi ili ponovo upotrijebljeni u skladu sa odredbama nacionalnog zakonodavstva;

12. „Opasni otpad” znači otpad koji je u nacionalnom zakonodavstvu određen kao opasan;

13. „Drugi otpad” znači otpad koji nije opasni otpad;

14. „Otpadne vode” znači korišćena voda koja sadrži materije ili predmete koje uređuje nacionalno zakonodavstvo.

Član 3

OPŠTE ODREDBE

1. Svaka Strana je dužna da preduzme potrebne zakonske, regulatorne i druge mjere, kao i odgovarajuće izvršne mjere u ciju sprovođenja odredbi ovog Protokola.

2. Odredbe ovog Protokola ne utiču na pravo bilo koje Strane na zadržavanje ili uvođenje registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija koji je opsežniji ili dostupniji javnosti nego što to propisuje ovaj Protokol.

3. Svaka Strana dužna je da preduzme potrebne mjere kojima će spriječiti da zaposleni u postrojenju i predstavnici javnosti koji nadležnim organima prijave kršenje nacionalnog zakonodavstva, na osnovu kojeg se primjenjuje ovaj Protokol, od strane nekog postrojenja, za takvu prijavu budu kažnjeni, krivično gonjeni ili uznemiravani od strane tog postrojenja ili nadležnog organa.

4. U sprovođenju ovog Protokola svaka Strana dužna je da se rukovodi pristupom predostrožnosti propisanim u principu 15. Deklaracije iz Rija o životnoj sredini i razvoju iz 1992. godine.

5. U cilju smanjenja duplog izvještavanja, sistemi registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija mogu se povezati, do nivoa do kojeg je to moguće, sa postojećim izvorima informacija, kao što su mehanizmi izvještavanja za potrebe izdavanja ovlaštenja ili dozvola za rad.

6. Strane nastoje da postignu međusobnu usklađenost svojih nacionalnih registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija.

Član 4

OSNOVNI ELEMENTI SISTEMA REGISTRA ISPUŠTANJA I PRENOSA ZAGAĐUJUĆIH MATERIJAMA

U skladu s ovim Protokolom svaka Strana uspostavlja i održava javno dostupan nacionalni registar ispuštanja i prenosa zagađujućih materija koji:

(a) je organizovan po postrojenju u odnosu na izvještavanje o tačkastim izvorima zagađenja;

(b) omogućava izvještavanje o difuznim izvorima;

(c) sadrži podatke o pojedinačnim zagađujućim materijama odnosno pojedinačnim vrstama otpada, kako je prikladno;

(d) obuhvata više elemenata, tj. razlikuje ispuštanja u vazduh, zemljište i vodu;

(e) sadrži podatke o prenosima;

(f) se zasniva na obaveznom periodičnom izvještavanju;

(g) sadrži standardizovane i pravovremene podatke, ograničeni broj standardizovanih graničnih vrijednosti za izvještavanje i ograničeni broj odredbi, ako postoje, u cilju tajnosti podataka;

(h) je usklađen i osmišljen na način da bude jednostavan za korišćenje i da bude dostupan javnosti i u elektronskom obliku;

(i) omogućava učešće javnosti u njegovom razvoju i izmjeni; i

(j) predstavlja strukturiranu kompjutersku bazu podataka ili nekoliko povezanih baza podataka koje održava nadležni organ.

Član 5

FORMAT I STRUKTURA

1. Svaka Strana dužna je da obezbijedi da podaci dati u registru u skladu sa članom 4 postoje i u zbirnom i u pojedinačnom obliku, kako bi ispuštanja i prinosi mogli da se pretražuju i pronalaze prema:

(a) postrojenju i njegovoj geografskoj lokaciji;

(b) aktivnosti;

(c) vlasniku ili operateru i, prema potrebi, preduzeću;

(d) zagađujućoj materiji odnosno vrsti otpada;

(e) svakom od segmenata životne sredine u koji je zagađujuća materija ispuštena; i

(f) u skladu sa članom 7, stav 5, odredištu prenosa i, gdje je to prikladno, odlaganju ili ponovnoj upotrebi otpada.

2. Svaka Strana je takođe dužna da obezbijedi pretraživanje i pronalaženje podataka prema onim difuznim izvorima koji su obuhvaćeni registrom.

3. Svaka Strana je dužna da sopstveni registar formira na način da uzme u obzir mogućnost budućeg proširivanja i da obezbijedi pristup javnosti podacima iz izvještaja za najmanje deset prethodnih godina.

4. Registar treba da ima format koji će omogućiti krajnje jednostavan pristup javnosti elektronskim putem, kao što je internet. Format registra mora da omogući da su, u normalnim uslovima funkcionisanja, informacije iz registra stalno i neposredno dostupne elektronskim putem.

5. Svaka je Strana dužna da u svoj registar ugradi veze (linkove) prema svojim odgovarajućim postojećim, javnosti dostupnim bazama podataka koje su tematski povezane sa zaštitom životne sredine.

6. Svaka je Strana dužna da u svoj registar ugradi veze (linkove) prema registrima ispuštanja i prenosa zagađujućih materija drugih Strana ovog Protokola i, gdje je to izvodljivo, registrima drugih zemalja.

Član 6 SADRŽAJ REGISTRA

1. Svaka Strana treba da obezbijedi da njen registar sadrži informacije o:

(a) ispuštanjima zagađujućih materija koja podliježu obaveznom izvještavanju u skladu sa članom 7, stav 2;

(b) prenosima van lokacije koji podliježu obaveznom izvještavanju u skladu sa članom 7, stav 2; i

(c) ispuštanjima zagađujućih materija iz difuznih izvora koja podliježu obaveznom izvještavanju u skladu sa članom 7, stav 4.

2. Na osnovu ocjene iskustava stečenih u razvoju nacionalnih registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija i sprovođenja ovog Protokola i vodeći računa o odgovarajućim međunarodnim procesima, Sastanak Strana će ispitati obaveze izvještavanja u skladu sa ovim Protokolom i u daljem razvoju istog uzeće u obzir sljedeće:

(a) revidiranje aktivnosti navedenih u Aneksu I;

(b) revidiranje zagađujućih materija navedenih u Aneksu II;

(c) revidiranje graničnih vrijednosti navedenih u Aneksima I i II; i

(d) uključivanje ostalih odgovarajućih aspekata, kao što su informacije o prenosima unutar lokacije, skladištenju, detaljnije navođenje obaveza u pogledu izvještavanja za difuzne izvore ili utvrđivanje kriterijuma za uključivanje zagađujućih materija u ovaj Protokol.

Član 7 ZAHTJEVI U POGLEDU IZVJEŠTAVANJA

1. Svaka Strana je dužna da:

(a) od vlasnika ili operatera svakog pojedinačnog postrojenja u svojoj nadležnosti, koji obavlja jednu ili više aktivnosti navedenih u Aneksu I koje prelaze odgovarajuće granične vrijednosti propisane Aneksom I kolona 1, i koja:

(i) ispušta bilo koju zagađujuću materiju navedenu u Aneksu II u količinama većim od odgovarajućih graničnih vrijednosti propisanih u Aneksu II, kolona 1;

(ii) prenosi izvan lokacije bilo koju zagađujuću materiju navedenu u Aneksu II u količinama većim od odgovarajućih graničnih vrijednosti propisanih u Aneksu II, kolona 2, ako se Strana odlučila za izvještavanje o prenosima pojedinačnih zagađujućih materija u skladu sa stavom 5(d);

(iii) prenosi izvan lokacije opasni otpad u količinama većim od 2 tone godišnje ili drugi otpad u količinama većim od 2.000 tona godišnje, ako je Strana odabrala izvještavanje o prenosima pojedinačnih vrsta otpada u skladu sa stavom 5(d), ili

(iv) prenosi izvan lokacije bilo koju zagađujuću materiju navedenu u Aneksu II u otpadnoj vodi namijenjenoj prečišćavanju, u količinama većim od odgovarajućih graničnih vrijednosti propisanih Aneksom II, kolona 1b;

zahtijeva izvršavanje obaveze koja mu je propisana stavom 2; ili

(b) od vlasnika ili operatera svakog pojedinačnog postrojenja u području svoje nadležnosti, koja obavlja jednu ili više aktivnosti navedenih u Aneksu I sa brojem zaposlenih jednakim ili većim od granične vrijednosti propisane Aneksa I, kolona 2, i proizvodi, prerađuje ili koristi bilo koju zagađujuću materiju navedenu u Aneksu II. u količinama većim od odgovarajuće granične vrijednosti propisane Aneksa II, kolona 3, da zahtijeva izvršavanje obaveze koja mu je propisana stavom 2.

2. Svaka Strana je dužna da od vlasnika ili operatera postrojenja iz stava 1 zahtijeva dostavu informacija navedenih u stavovima 5 i 6, u skladu sa odredbama tih stavova, s obzirom na zagađujuću materiju i vrste otpada čije su granične vrijednosti prekoračene.

3. Da bi se ciljevi ovog Protokola ostvarili, svaka Strana može da odluči da će na određene zagađivače primjenjivati bilo granične vrijednosti ispuštanja ili granične vrijednosti proizvodnje, prerade ili korišćenja, pod uslovom da će se time povećati količina odgovarajućih informacija o ispuštanjima ili prenosima koje su dostupne u njenom registru.

4. Svaka Strana je dužna da obezbijedi da nadležni organ prikuplja informacije o ispuštanjima zagađujućih materija iz difuznih izvora navedenih u stavovima 7 i 8 koje treba uključiti u svoj registar, ili da za prikupljanje informacija odredi jedan ili više organa javne uprave ili nadležnih organa.

5. Svaka Strana je dužna da od vlasnika ili operatera postrojenja koja podliježu obavezi izvještavanja u skladu sa stavom 2 zahtijeva da popuni i nadležnom organu dostavi sljedeće informacije za svako postrojenje pojedinačno:

(a) naziv, adresu, geografski lokaciju i aktivnost ili aktivnosti koje se obavljaju u postrojenju na koje se izvještaj odnosi, kao i ime vlasnika ili operatera i, prema potrebi, naziv preduzeća;

(b) naziv i identifikacioni broj svake zagađujuće materije koja treba da bude obuhvaćena izvještajem u skladu sa stavom 2;

(c) količinu svake zagađujuće materije, koja treba da bude obuhvaćena izvještajem u skladu sa stavom 2, ispuštenu iz postrojenja u životnu sredinu u godini dostavljanja izvještaja, i to kako u zbirnom iznosu tako i u iznosima prema ispuštanju u vazduh, vodu ili zemljište, uključujući podzemno ubrizgavanje;

(d) ili:

(i) količinu svake zagađujuće materije koja treba da bude obuhvaćena izvještajem u skladu sa stavom 2, a koja se prenosi izvan lokacije u godini dostavljanja izvještaja, praveći razliku između količina koje su bile prenijete za odlaganje I za ponovno korišćenje I naziv I adresu postrojenja koje je primilo prenos; ili

(ii) količinu otpada koja treba da bude obuhvaćena izvještajem u skladu sa stavom 2, koja se prenosi izvan lokacije u godini dostavljanja izvještaja, praveći razliku između opasnog otpada I drugog otpada za bilo koji postupak ponovnog korišćenja ili odlaganja označavajući sa „R” odnosno „D” u zavisnosti od toga da li je otpad namijenjen ponovnoj upotrebi ili odlaganju u skladu sa Aneksom III, a za prekogranično kretanje opasnog otpada – naziv i adresu lica ili subjekta koji odlaže otpad kao i stvarnu odredišnu lokaciju ponovne upotrebe ili odlaganja;

(e) količinu svake zagađujuće materije u otpadnim vodama koja treba da bude obuhvaćena izvještajem u skladu sa stavom 2, a koja je prenijeta izvan lokacije u godini za koju se dostavlja izvještaj; i

(f) vrstu metodologije koja se koristi za dobijanje informacija navedenih u tačkama (c) do (e), u skladu sa članom 9 stav 2, uz navođenje da li su informacije zasnovane na mjerenjima, obračunima ili procjenama..

6. Informacije iz stava 5 (c) do (e) obuhvataju informacije o ispuštanjima i prenosima koji nastaju iz redovnih aktivnosti i vanrednih događaja.

7. Svaka Strana dužna je da u svom registru prikaže, kroz odgovarajuću raščlanjenost, informacije o ispuštanjima zagađujućih materija iz difuznih izvora za koje ta Strana odredi da podatke prikupljaju odgovarajući organi i da ih je moguće uvrstiti. Ako Strana utvrdi da takvi podaci ne postoje, dužna je da preduzme mjere za početak izvještavanja o ispuštanjima odgovarajućih zagađujućih materija iz jednog ili više difuznih izvora u skladu sa svojim nacionalnim prioritetima.

8. Informacije iz stava 7 obuhvataju informacije o vrsti metodologije korišćene za dobijanje informacija.

Član 8 CIKLUS IZVJEŠTAVANJA

1. Svaka Strana je dužna da obezbijedi da informacije koje treba da budu obuhvaćene registrom budu dostupne javnosti, sakupljene na jednom mjestu i prikazane u registru prema kalendarskim godinama. Godina za koju se dostavljaju izvještaji je kalendarska godina na koju se informacije odnose. Za sve Strane, prva godina za koju se dostavlja izvještaj je kalendarska godina nakon stupanja Protokola na snagu za datu Stranu. Izvještaji u skladu sa članom 7 dostavljaju se jednom godišnje. Međutim, druga godina za koju se dostavlja izvještaj može da bude druga kalendarska godina nakon prve godine za koju se dostavlja izvještaj.

2. Svaka Strana koja nije regionalna organizacija za ekonomsku integraciju dužna je da obezbijedi da se informacije unesu u registar u roku od petnaest mjeseci od kraja svake godine za koju se dostavlja izvještaj. Međutim, informacije za prvu godinu za koju se dostavlja izvještaj moraju da se unesu u registar u roku od dvije godine od kraja godine za koju se dostavlja izvještaj.

3. Svaka Strana koja je regionalna organizacija za ekonomsku integraciju dužna je da obezbijedi da se informacije za određenu godinu za koju se dostavlja izvještaj unesu u registar u roku od šest mjeseci nakon roka u kojem su to dužne da učine Strane koje nijesu regionalne organizacije za ekonomsku integraciju.

Član 9 PRIKUPLJANJE PODATAKA I VOĐENJE EVIDENCIJE

1. Svaka Strana je dužna da od vlasnika ili operatera postrojenja, koje podliježu obavezi izvještavanja u skladu sa članom 7, zahtijeva prikupljanje podataka, u skladu sa stavom 2 ovog člana i u odgovarajućim vremenskim razmacima, a koji su potrebni za utvrđivanje ispuštanja i prenosa van lokacije iz postrojenja koje podliježu obavezi izvještavanja u skladu sa članom 7, kao i da evidenciju o podacima, na osnovu kojih su dobijene informacije dostavljene u izvještajima, čuvaju pet godina na način da budu dostupne nadležnim organima, počev od kraja godine za koju se dostavlja izvještaj. Takva evidencija sadrži i opis metodologije prikupljanja podataka.

2. Svaka Strana je dužna da od vlasnika ili operatera postrojenja koje podliježe obavezi izvještavanja u skladu sa članom 7, zahtijeva korišćenje najboljih dostupnih podataka, koji mogu da obuvate podatke donijene monitoringom, emisione faktore, jednačine masenog bilansa, indirektni monitoring ili druge obračune, tehničke procjene i druge metode. Gdje je to prikladno, ovo treba da se obavlja u skladu sa međunarodno prihvaćenim metodologijama.

Član 10 PROCJENA KVALITETA

1. Svaka Strana je dužna da od vlasnika ili operatera postrojenja koje podliježe obavezi izvještavanja u skladu sa članom 7, stav 1, zahtijeva da obezbijede kvalitet informacija koje dostavljaju.

2. Svaka Strana dužna je da obezbijedi da nadležni organ obavi procjenu kvaliteta podataka sadržanih u svom registru, posebno njihove potpunosti, dosljednosti i vjerodostojnosti, vodeći računa o svim smjernicama koje može da definiše Sastanak Strana.

Član 11 DOSTUPNOST INFORMACIJA JAVNOSTI

1. Svaka Strana je dužna da javnosti obezbijedi dostupnost informacija iz svog registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija, bez obaveze navođenja interesa, a u skladu sa odredbama ovog Protokola, prvenstveno obezbjeđivanjem direktnog elektronskog pristupa registru putem javnih telekomunikacionih mreža.

2. Ako je dostupnost informacijama javnosti iz registra direktnim elektronskim putem otežan, svaka Strana je dužna da obezbijedi da njen nadležni organ na zahtjev daje takve podatke koristeći neka druga efikasna sredstva, što je prije moguće, a najkasnije u roku od mjesec dana od podnošenja zahtjeva.

3. Osim u slučajevima iz stava 4, svaka Strana je dužna da obezbijedi da pristup informacijama iz njenog registra bude besplatan.

4. Svaka Strana može svom nadležnom organu da dopusti naplatu naknade za kopiranje i poštansku dostavu pojedinih informacija iz stava 2, ali ta naknada ne smije biti nerazumno visoka.

5. Ako informacije iz njenog registra nisu lako i direktno dostupne javnosti elektronskim putem, svaka Strana je dužna da olakša elektronski pristup svom registru na javnim mjestima, na primjer u javnim bibliotekama, kancelarijama lokalnih organa ili na drugim odgovarajućim mjestima.

Član 12 TAJNOST

1. Svaka Strana može da ovlasti nadležni organ da štiti tajnost informacija iz registra, ako bi njihovo javno objavljivanje uticalo na:

- (a) međunarodne odnose, nacionalnu odbranu ili javnu bezbjednost;
- (b) tok pravosudnih postupaka, ostvarivanje prava na pravično suđenje ili mogućnost organa javne vlasti za sprovođenje krivične ili disciplinske istrage;
- (c) tajnost poslovnih i industrijskih informacija, gdje je takva tajnost zaštićena zakonom u cilju zaštite legitimnog ekonomskog interesa;
- (d) prava intelektualne svojine; ili
- (e) tajnost ličnih podataka i/ili dokumenata koji se odnose na fizičko lice ako to lice nije pristalo na otkrivanje informacija u javnosti, kada je takva tajnost obezbijeđena nacionalnim zakonodavstvom.

Prethodno navedeni razlozi za tajnost tumače se na restriktivan način, vodeći računa o javnim interesima kojima služi otkrivanje i o tome odnose li se informacije na ispuštanja u životnu sredinu.

2. U okviru stava 1(c), otkrivanje bilo koje informacije o ispuštanjima bitnim za zaštitu životne sredine razmatra se u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.

3. U slučajevima kada se u skladu sa stavom 1 podaci smatraju tajnim, u registru treba da bude naznačeno koja je vrsta informacija zaštićena, na način da se, na primjer, ukoliko je to moguće, navedu generički hemijski podaci kao i razlog zbog kojeg su zaštićeni.

Član 13

UČEŠĆE JAVNOSTI U RAZVOJU NACIONALNIH REGISTARA ISPUŠTANJA I PRENOSA ZAGAĐUJUĆIH MATERIJIA

1. Svaka Strana je dužna da na odgovarajući način omogući učešće javnosti u izradi svog nacionalnog registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija, u okviru svoga nacionalnog zakonodavstva.

2. Za potrebe stava 1, svaka Strana je dužna da obezbijedi mogućnost slobodnog pristupa javnosti informacijama o predloženim mjerama vezanim za razvoj svog nacionalnog registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija, kao i podnošenja bilo kakvih primjedbi, informacija, analiza ili mišljenja koji su bitni za proces odlučivanja, i koje odgovarajući organ na prikladan način razmatra.

3. Svaka Strana je dužna da obezbijedi pravovremenu objavu informacije o donošenju odluke o uspostavljanju ili značajnijoj promjeni svog registra, i razloga na kojima se takva odluka temelji.

Član 14

PRISTUP PRAVOSUĐU

1. U okviru svog domaćeg zakonodavstva, svaka Strana je dužna da obezbijedi da svaka osoba koja smatra kako je njegov ili njen zahtjev za informacijom iz člana 11, stav 2, zanemaren, bespravno odbijen, bilo djelimično ili u cjelosti, kako je na njega odgovoreno na neodgovarajući način ili kako se sa njime nije postupalo u skladu sa odredbama tog stava, ima pristup postupku ocjene pred sudom ili nekim drugim nezavisnim i nepristrasnim zakonski utemeljenim organom.

2. Uslovi iz stava 1 ne utiču na prava i obaveze Strana u skladu sa postojećim međunarodnim ugovorima koji se među njima primjenjuju, a povezani su sa predmetom ovog člana.

Član 15

IZGRADNJA KAPACITETA

1. Svaka Strana je dužna da promoviše svijest javnosti o svom registru ispuštanja i prenosa zagađujućih materija i da obezbijedi pomoć i smjernice u pristupu tom registru kao i razumijevanju i korišćenju informacija koje su u njemu sadržane.

2. Svaka Strana treba da obezbijedi odgovarajuću izgradnju kapaciteta nadležnih organa i tijela, kao i smjernice koje će im pomagati u sprovođenju njihovih dužnosti u skladu sa ovim Protokolom.

Član 16

MEĐUNARODNA SARADNJA

1. Strane su dužne, kada je to prikladno, da sarađuju i međusobno da se pomažu:
(a) u međunarodnim aktivnostima kao podršci ciljevima ovog Protokola;

(b) na osnovu uzajamnog sporazuma Strana, na koje se to odnosi, u sprovođenju nacionalnih sistema u skladu sa ovim Protokolom;

(c) pri zajedničkom korišćenju informacija na osnovu ovog Protokola o ispuštanjima i prenosima u pograničnim područjima; i

(d) pri zajedničkom korišćenju informacija na osnovu ovog Protokola o prenosima između Strana.

2. Strane su dužne da podstiču međusobnu saradnju i saradnju sa odgovarajućim međunarodnim organizacijama, kada je to prikladno, u cilju promovisanja:

(a) svijesti javnosti na međunarodnom nivou;

(b) transfera tehnologije; i

(c) pružanja tehničke pomoći Stranama koje su zemlje u razvoju i Stranama sa privredom u tranziciji, po pitanjima vezanim za ovaj Protokol.

Član 17 SASTANAK STRANA

1. Ovim Protokolom uspostavlja se Sastanak Strana. Prva sjednica Sastanka Strana saziva se najkasnije dvije godine nakon stupanja ovog Protokola na snagu. Nakon toga, redovne sjednice Sastanka Strana održavaju se naizmjenično ili paralelno sa redovnim sastancima Strana Konvencije, ako članice ovog Protokola ne odluče drugačije. Vanredna sjednica Sastanka Strana održaće se ako se takva odluka donese tokom redovnog zasijedanja ili na pisani zahtjev neke Strane pod uslovom da, tokom šest mjeseci od saopštenja izvršnog sekretara Ekonomske komisije za Evropu o dostavi zahtjeva svim Stranama, taj zahtjev podrži najmanje jedna trećina tih Strana.

2. Sastanak Strana stalno analizira sprovođenje i razvoj ovog Protokola na osnovu redovnih izvještaja Strana i u tu svrhu:

(a) ispituje razvoj registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija i promoviše njihovo postupno jačanje i međusobno približavanje;

(b) definiše smjernice koje će olakšati izvještavanje Strana prema Protokolu, imajući u vidu potrebu da se izbjegne dupliranje po tom pitanju;

(c) utvrđuje program rada;

(d) razmatra i, gdje je to prikladno, usvaja mjere za jačanje međunarodne saradnje u skladu sa članom 16;

(e) formira ona pomoćna tijela koja smatra potrebnim;

(f) razmatra i usvaja predloge za one izmjene i dopune ovog Protokola i njegovih Aneksa koje se smatraju nužnim za potrebe ovog Protokola, u skladu sa odredbama člana 20;

(g) na prvoj sjednici razmatra i konsenzusom usvaja poslovnik za svoje sjednice i sjednice njegovih pomoćnih tijela, uzimajući u obzir sve poslovnike usvojene na Sastanku Strana Konvencije;

(h) razmotra uspostavljanje finansijskih aranžmana konsenzusom i mehanizama tehničke pomoći u svrhu lakšeg sprovođenja ovog Protokola;

(i) zahtijeva, gdje je to prikladno, usluge ostalih odgovarajućih međunarodnih tijela kako bi se ostvarili ciljevi ovog Protokola; i

(j) razmatra i preduzima sve dodatne aktivnosti koje mogu biti potrebne za unapređivanje ciljeva ovog Protokola, poput usvajanja smjernica i preporuka kojima se promoviše njegovo sprovođenje.

3. Sastanak Strana će omogućiti lakšu razmjenu informacija o iskustvima stečenim u izvještavanju o prenosima pojedinih zagađujućih materija i pojedinih vrsta otpada i analiziraće ta iskustva kako bi se ispitala mogućnost usklađivanja ova dva pristupa, vodeći računa o interesu javnosti za informacijama u skladu sa članom 1 i o ukupnoj djelotvornosti nacionalnih registara ispuštanja i prenosa zagađujućih materija.

4. Ujedinjene nacije, njene specijalizovane ustanove i Međunarodna agencija za atomsku energiju, kao i sve države odnosno regionalne organizacije ekonomske integracije koje u skladu sa članom 24 imaju pravo da potpišu ovaj Protokol, ali koje nijesu njegove Strane, kao i sve međuvladine organizacije koje su stručne u područjima obuhvaćenim ovim Protokolom, imaju pravo da učestvuju, u svojstvu posmatrača, na sjednicama Sastanka Strana. Njihov prijem i učešće podliježe odredbama poslovnika usvojenog od strane Sastanka Strana.

5. Sve nevladine organizacije koje su stručne u područjima obuhvaćenim ovim Protokolom a koje su obavijestile izvršnog sekretara Ekonomske komisije za Evropu o svojoj želji da budu zastupljene na sjednici Sastanka Strana imaju pravo učestvovanja u svojstvu posmatrača, osim ako jedna trećina Strana prisutnih na sjednici uloži prigovor. Njihov prijem i učešće podliježe odredbama poslovnika usvojenog od strane Sastanka Strana.

Član 18 PRAVO GLASA

1. Svaka Strana ovog Protokola ima jedan glas, izuzev u slučajevima predviđenim u stavu 2.

2. Regionalne organizacije za ekonomsku integraciju u pitanjima unutar njihove nadležnosti, koriste svoje pravo glasa sa brojem glasova koji je jednak broju njihovih država članica koje su Strane ovog Protokola. Takve organizacije svoje pravo glasa ne smiju koristiti ako njihove države članice koriste svoje pravo, i obrnuto.

Član 19 ANEKSI

Aneksi ovog Protokola čine njegov sastavni dio i, ako se izričito ne navodi drugačije, upućivanje na ovaj Protokol istovremeno je upućivanje na sve njegove Aneксе.

Član 20 AMANDMANI

1. Svaka Strana može da predloži amandmane na ovaj Protokol.

2. Predlozi amandmana na Protokol razmatraju se na sjednici Sastanka Strana.

3. Svaki predloženi amandman na Protokol podnosi se u pismenoj formi sekretarijatu, koji ga dostavlja, najmanje šest mjeseci prije sjednice na kojoj se predlaže radi usvajanja svim Stranama, drugim državama i organizacijama za regionalnu ekonomsku integraciju koje su prihvatile obaveze koje nameće Protokol, a za koje isti još nije stupio na snagu, kao i potpisnicama.

4. Strane su dužne da nastoje da postignu dogovor konsenzusom o svakom predloženom amandmanu na ovaj Protokol. Ukoliko uprkos svim naporima takav dogovor nije postignut, predmetni amandman se, kao posljednjim sredstvom, usvaja tročetvrtinskom većinom glasova Strana koje su prisutne na sjednici i koje glasaju.

5. Za potrebe ovog člana, „Strane koje su prisutne na sjednici i koje glasaju“ znači Strane koje su prisutne i koje glasaju „za“ ili „protiv“.

6. Svaki amandman na ovaj Protokol usvojen u skladu sa stavom 4. ovog člana sekretarijat dostavlja depozitaru, koji je dužan da ih pošalje svim Stranama, drugim državama i regionalnim organizacijama za ekonomsku integraciju koje su prihvatile obaveze koje nameće Protokol, a za koje isti još nije stupio na snagu, kao i potpisnicama.

7. Svaki amandman, izuzev na Aneks, za one članice Protokola koje su ga ratifikovale, prihvatile ili odobrile stupa na snagu devedesetog dana od datuma kada depozitar primi

instrumente o ratifikaciji, prihvatanju ili odobrenju najmanje tri četvrtine Strana koje su to bile u vrijeme njenog usvajanja. Nakon toga, izmjena odnosno dopuna za svaku drugu članicu stupa na snagu devedesetog dana nakon što data Strana deponuje svoj instrument o ratifikaciji, prihvatanju ili odobrenju amandmana.

8. U slučaju amandmana na Aneks, Strana koja ga ne prihvati dužna je o tome pisanim putem da obavijesti depozitara u roku od dvanaest mjeseci od datuma njegovog dostavljanja od strane depozitara. Depozitar je dužan da bez odlaganja obavijest sve Strane o prijemu takvog obavještenja. Strana može u svako doba da povuče prethodno obavještenje o neprihvatanju, nakon čega za tu članicu amandman na Aneks stupa na snagu.

9. Po isteku dvanaest mjeseci od datuma kada ga depozitar dostavi u skladu sa stavom 6, amandman na Aneks stupa na snagu za one članice koje depozitaru nijesu dostavile obavještenje u skladu sa odredbama stava 8, pod uslovom da u to vrijeme takvo obavještenje nije dostavilo više od jedne trećine Strana koje su to bile u vrijeme usvajanja amandmana na Aneks.

10. Ako je amandman na Aneks direktno povezan sa amandmanom na ovaj Protokol, ne može da stupi na snagu sve dok na snagu ne stupi amandman na Protokol.

Član 21 SEKRETARIJAT

Izvršni sekretar Ekonomske komisije za Evropu za ovaj Protokol obavlja sljedeće sekretarske funkcije:

- (a) pripremu i asistiranje za sjednica Sastanka Strana;
- (b) prosljeđivanje Stranama izvještaja i drugih informacija primljenih u skladu sa odredbama Protokola;
- (c) izvještavanje Sastanka Strana o aktivnostima sekretarijata; i
- (d) druge funkcije koje odredi Sastanak Strana na osnovu raspoloživih sredstava.

Član 22 POŠTOVANJE PROTOKOLA

Na prvoj sjednici, Sastanka Strana konsezusom se uspostavljaju procedure saradnje i institucionalni aranžmani vansudske, nepristrasne i savjetodavne prirode, u cilju procjene i promovisanja poštovanja odredbi Protokola kao i rješavanja slučajeva njegovog nepoštovanja. Kod uspostavljanja takvih procedura i dogovora, Sastanak Strana razmotriće, između ostalog, mogu li se uzeti u obzir informacije o pitanjima vezanim za Protokol primljene od strane predstavnika javnosti.

Član 23 RJEŠAVANJE SPOROVA

1. Ukoliko između dvije ili više Strana dođe do spora u vezi sa tumačenjem ili primjenom ovog Protokola, one su dužne da rješenje potraže u pregovorima ili na neki drugi mirni način rješavanja sporova koji je prihvatljiv za strane u sporu.

2. Prilikom potpisivanja, ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristupanja ovom Protokolu, ili u bilo koje vrijeme nakon toga, svaka Strana može pisanim putem da izjavi depozitaru da, u slučaju spora koji se ne riješi u skladu sa stavom 1, prihvata jedno ili oba sljedeća sredstva za rješavanje sporova kao obavezna u odnosu na svaku Stranu koja je preuzela istu obavezu:

- (a) upućivanje spora Međunarodnom sudu pravde;

(b) arbitražu u skladu sa postupkom utvrđenim u Aneksu IV.

Regionalna organizacija za ekonomske integracije može dati izjavu sa sličnim efektom u pogledu arbitraže, u skladu sa postupcima iz tačke (b).

3. Ukoliko su strane u sporu prihvatile oba načina rješavanja sporova navedena u stavu 2, spor se može uputiti samo Međunarodnom sudu pravde, osim ukoliko se strane drugačije ne dogovore.

Član 24 POTPISIVANJE

Ovaj Protokol je otvoren za potpisivanje od 21. do 23. maja 2003. u Kijevu (Ukrajina), povodom Pete ministarske konferencije „Životna sredina za Evropu“, a nakon toga u sjedištu Ujedinjenih nacija u Njujorku do 31. decembra 2003., od strane svih država članica Ujedinjenih nacija kao i regionalnih organizacija za ekonomsku integraciju koje su osnovale suverene države članice Ujedinjenih nacija a koje su na njih prenijele ovlašćenja u pogledu pitanja kojima se bavi ovaj Protokol, uključujući ovlašćenja za sklapanje ugovora u vezi sa istima.

Član 25 DEPOZITAR

Generalni sekretar Ujedinjenih nacija je depozitar ovog Protokola.

Član 26 RATIFIKACIJA, PRIHVATANJE, ODOBRAVANJE I PRISTUPANJE

1. Ovaj Protokol podliježe ratifikaciji, prihvatanju ili odobrenju od strane država potpisnica i regionalnih organizacija za ekonomsku integraciju iz člana 24.

2. Protokol je otvoren za pristupanje od 1. januara 2004. godine državama i regionalnim organizacijama za ekonomsku integraciju iz člana 24.

3. Sve regionalne organizacije za ekonomsku integraciju iz člana 24. koje postanu Strane ovog Protokola, a da nijedna od njihovih država članica to nije, preuzimaju sve obaveze iz ovog Protokola. Ako je jedna ili više država članica takve organizacije Strana Protokola, ta organizacija i njene države članice donose odluku o svojim odgovornostima vezanim za ispunjenje obaveza iz ovog Protokola. U takvim slučajevima, data organizacija i države članice nemaju pravo istovremeno ostvarivati svoja prava na osnovu ovog Protokola.

4. U svojim instrumentima o ratifikaciji, prihvatanju, odobrenju ili pristupanju regionalne organizacije za ekonomsku integraciju iz člana 24 će naznačiti djelokrug svojih ovlašćenja u pogledu pitanja koja uređuje ovaj Protokol. Ove organizacije takođe su dužne da obavijeste depozitara o svakoj značajnoj promjeni djelokruga njihovih nadležnosti.

Član 27 STUPANJE NA SNAGU

1. Ovaj Protokol stupa na snagu devedesetog dana od datuma polaganja šesnaestog instrumenta o ratifikaciji, prihvatanju, odobrenja ili pristupanja.

2. Za potrebe stava 1, nijedan instrument koji deponuje neka regionalna organizacija za ekonomsku integraciju ne smatra se kao dodatni onim instrumentima koje su deponovale države članice takve organizacije.

3. Za svaku državu ili regionalnu organizaciju za ekonomske integracije koja ratifikuje, prihvati ili odobri ovaj Protokol ili mu pristupi nakon polaganja šesnaeste isprave o ratifikaciji,

prihvatanju, odobravanju ili pristupanju, Protokol stupa na snagu devedesetog dana nakon datuma deponovanja instrumenta o ratifikaciji, prihvatanju, odobravanju ili pristupanju takve države ili organizacije.

Član 28
REZERVE

Na ovaj Protokol se ne mogu staviti rezerve.

Član 29
POVLAČENJE

U bilo koje doba po isteku tri godine od datuma stupanja ovog Protokola na snagu za neku Stranu, ta Strana može da se povuče iz Protokola putem pisanog obavještenja koje upućuje depozitaru. Svako takvo povlačenje stupa na snagu devedesetoga dana od datuma kada ga depozitar primi.

Član 30
VJERODOSTOJNI TEKSTOVI

Original ovog Protokola, čiji su engleski, francuski i ruski tekst jednako vjerodostojni, biće deponovan kod generalnog sekretara Ujedinjenih nacija.

POTVRĐUJUĆI GORE NAVEDENO dolje potpisani, za to propisno ovlašćeni, potpisali su ovaj Protokol.

SAČINJENO u Kijevu, 21. maja 2003.

ANEKS I AKTIVNOSTI

Br.	Aktivnost	Prag kapaciteta (kolona 1)	Prag zaposlenih (kolona 2)
1.	Sektor energetike		
(a)	Rafinerije mineralnih ulja i gasa	*	
(b)	Postrojenja za gasifikaciju i topljenje	*	
(c)	Termoelektrane i druga postrojenja za sagorijevanje	Sa toplotnim unosom od 50 megavata (MW)	
(d)	Peći na koks	*	10 zaposlenih
(e)	Postrojenja za obradu uglja	Kapaciteta 1 tonu na sat	
(f)	Postrojenja za proizvodnju proizvoda od uglja i za proizvodnju krutog bezdimnog goriva	*	
2.	Proizvodnja i prerada metala		
(a)	Postrojenja za pečenje ili sinteriranje rude (uključujući sulfidnu rudu)	*	
(b)	Postrojenja za proizvodnju sirovoga gvođa ili čelika (primarno ili sekundarno topljenje), uključujući neprekidno livenje)	Kapaciteta 2,5 tona na sat	
(c)	Instalacije za preradu crnih metala:	Kapaciteta 20 tona sirovog čelika na sat	
	(i) postrojenja za vruće valjanje		
	(ii) kovačnice sa čekićima	Energije od 50 kJ po čekiću, a korištena toplotna snaga prelazi 20 MW	10 zaposlenih
	(iii) nanošenje zaštitnih slojeva od topljenog metala	Unosa od 2 tone sirovoga čelika na sat	
(d)	Livnice crnih metala	Proizvodnih kapaciteta 20 tona na dan	
(e)	Postrojenja:		
	(i) za proizvodnju neprerađenih obojenih metala iz metalnih ruda, koncentrata ili sekundarnih sirovina putem metalurškog, hemijskog ili elektrolitskog procesa	*	

Br.	Aktivnost	Prag kapaciteta (kolona 1)	Prag zaposlenih (kolona 2)
	(ii) za topljenje obojenih metala, uključujući izradu legura i uključujući ponovno upotrijebljene proizvode (preradu, livenje itd.)	Kapaciteta topljenja 4 tone na dan za olovo i kadmijum ili 20 tona na dan za sve druge metale	10 zaposlenih
(f)	Postrojenja za površinsku obradu metala i plastičnih materijala, u kojima se koristi elektrolitski ili hemijski proces	Zapremina kada za obradu 30 m ³	
3.	Industrija minerala		
(a)	Podzemni rudnici i srodni postupci	*	
(b)	Površinski kopovi	Gdje je površina pod rudnikom 25 hektara	
(c)	Postrojenja za proizvodnju:	Sa proizvodnim kapacitetom 500 tona na dan	
	(i) cementnog klinkera u rotacionim pećima		
	(ii) kreča u rotacionim pećima	Sa proizvodnim kapacitetom preko 50	

		tona na dan	
	(iii) cementnog klinkera ili kreča u drugim pećima	Sa proizvodnim kapacitetom 50 tona na dan	10 zaposlenih
(d)	(d) Postrojenja za proizvodnju azbesta i proizvoda na bazi azbesta	*	
(e)	(e) Postrojenja za proizvodnju stakla uključujući staklena vlakna	Sa kapacitetom topljenja 20 tona na dan	
(f)	(f) Postrojenja za topljenje mineralnih supstanci uključujući proizvodnju mineralnih vlakana	Sa kapacitetom topljenja 20 tona na dan	
(g)	(g) Postrojenja za proizvodnju keramičkih proizvoda pečenjem, naročito crijepova, opeke, vatrostalne opeke, keramičkih pločica, fine keramike ili porculana	Sa proizvodnim kapacitetom 75 tona na dan ili kapacitet peći 4 m ³ , i unos od 300 kg/m ³ po peći	

Br.	Aktivnost	Prag kapaciteta (kolona 1)	Prag zaposlenih (kolona 2)
4.	Hemijska industrija		
(a)	Hemijska postrojenja za industrijsku proizvodnju osnovnih organskih hemikalija, kao što su : jednostavni ugljovodonici (lančani ili ciklički, zasićeni ili nezasićeni, alifatski ili aromatski) ugljovodonici koji sadrže kiseonik, kao što su alkoholi, aldehidi, ketoni, karboksilne kiseline, esteri, acetati, eteri, peroksidi, epoksidne smole sulfurni ugljovodonici ugljovodoci koji sadrže azot, kao što su amini, amidi, azotna jedinjenja, nitro spojevi ili nitratna jedinjenja, nitrili, cijanati, izocijanati ugljovodonici koji sadrže fosfor halogenisani ugljikovodonici organometalna jedinjenja osnovni plastični materijali (polimeri, sintetička vlakna i celulozna vlakna) sintetičke gume bojila i pigmenti površinski aktivna sredstva i supstance	*	10 zaposlenih
(b)	Postrojenja za industrijsku proizvodnju osnovnih anorganskih hemikalija, kao što su : gasovi kao što su amonijak, hlor ili hlorovodonik, fluor ili fluorovodonik, ugljendioksidi, sumporna jedinjenja, azotni oksidi, vodik, sumpor dioksid, karbonil hlorid kiseline kao što su hromna kiselina, fluorovodonična kiselina, fosforna kiselina, azotna kiselina, hlorovodonična kiselina, sumporna kiselina, rastvor sumpor trioksida u sumpornoj kiselini, sumporasta kiselina baze kao što su amonijum hidroksid, kalijum hidroksid, natrijum hidroksid soli kao što su amonijum hlorid, kalijum hlorat, kalijum karbonat, natrijum karbonat, perborat, srebro nitrat nemetali, metalni oksidi ili druga anorganska jedinjenja kao što su kalcijum karbid, silicijum, silicijum karbid	*	

(c)	Hemijska postrojenja za industrijsku proizvodnju fosfatnih, azotnih i kalijumskih đubriva (jednostavna ili složena đubriva)	*	
(d)	Hemijska postrojenja za industrijsku proizvodnju osnovnih proizvoda za zaštitu bilja i biocida	*	
(e)	Postrojenja u kojima se za industrijsku proizvodnju osnovnih farmaceutskih proizvoda upotrebljava hemijski ili biološki postupak	*	
(f)	Postrojenja za industrijsku proizvodnju eksploziva i pirotehničkih proizvoda	*	10 zaposlenih
5. Upravljanje otpadom i otpadnim vodama			
(a)	Postrojenja za spaljivanje, pirolizu, ponovnu upotrebu, hemijsku obradu ili odlaganje opasnog otpada	Kapacitet prihvata 10 tona na dan	10 zaposlenih
(b)	Postrojenja za spaljivanje komunalnog otpada	Kapaciteta 3 tone na sat	
(c)	Postrojenja za odlaganje neopasnog otpada	Kapaciteta 50 tona na dan	
(d)	Deponije (osm deponija za inertni otpad)	Kapacitet prihvata 10 tona na dan ili ukupni kapacitet 25.000 tona	

Br.	Aktivnost	Prag kapaciteta (kolona 1)	Prag zaposlenih (kolona 2)
(e)	Postrojenja za odlaganje ili recikliranje životinjskih lešina i životinjskog otpada	Kapaciteta obrade 10 tona na dan	
(f)	Postrojenja za pročišćavanje komunalnih otpadnih voda	Kapaciteta 100.000 ekvivalenata stanovnika	
(g)	Postrojenja za pročišćavanje industrijskih otpadnih voda sa nezavisnim upravljanjem u kojima se vrši pročišćavanje za jednu ili više djelatnosti iz ovog dodatka	Kapaciteta 10 000 m ³ na dan	
6. Proizvodnja i prerada papira i drveta			
(a)	Industrijska postrojenja za proizvodnju vlakana od drveta ili sličnih vlaknastih materijala	*	10 zaposlenih
(b)	Industrijska postrojenja za proizvodnju papira i kartona i drugih primarnih proizvoda od drveta (na primjer iverica, furnir i šperploča)	Proizvodni kapacitet 20 tona na dan	
(c)	Industrijska postrojenja za hemijsku zaštitu drveta i proizvoda od drveta	Proizvodni kapacitet 50 m ³ na dan	
7. Intenzivni uzgoj stoke, ribe i školjki			
(a)	Postrojenja za intenzivni uzgoj peradi ili svinja	sa 40.000 mjesta za perad sa 2.000 mjesta za uzgoj svinja (preko 30 kg) sa 750 mjesta za krmače	10 Zaposlenih
(b)	Postrojenja za uzgoj ribe i školjki	1.000 tona ribe i školjki godišnje	

Br.	Aktivnost	Prag kapaciteta (kolona 1)	Prag zaposlenih (kolona 2)
8.	Životinjski i biljni proizvodi iz sektora prehrane i pića		

(a)	Klanice	Sa kapacitetom proizvodnje 50 tona lešina životinja na dan	10 zaposlenih
(b)	Obrada i prerada namijenjena proizvodnji prehrambenih proizvoda i pića od: životinjskih sirovina (osim mlijeka) biljnih sirovina	Sa kapacitetom proizvodnje gotovih proizvoda 75 tona na dan Sa kapacitetom proizvodnje gotovih proizvoda 300 tona na dan (prosječna tromjesečna vrijednost)	
(c)	Obrada i prerada mlijeka	Sa kapacitetom prihvata 200 tona mlijeka na dan (prosječna godišnja vrijednost)	
9.	Ostale djelatnosti		
(a)	(a) Postrojenja za prethodnu obradu (postupci poput pranja, izbjeljivanja, mercerizacije) ili bojenje vlakana ili tekstila	Sa kapacitetom obrade 10 tona na dan	10 zaposlenih
(b)	(b) Postrojenja za štavljenje kože i krzna	Sa kapacitetom obrade 12 tona gotovog proizvoda na dan	
(c)	(c) Postrojenja za površinsku obradu supstanci, predmeta i proizvoda upotrebom organskih rastvarača, a posebno za apreturu, pritiskanje, premazivanje, odmašćivanje, vodonepropusnu obradu materijala, lijepljenje, bojenje, čišćenje ili impregniranje	Sa kapacitetom potrošnje 150 kg na sat ili 200 tona godišnje	
(d)	(d) Postrojenja za proizvodnju ugljenika (antracita) ili elektrografita spaljivanjem ili grafitizacijom	*	
(e)	(e) Postrojenja za gradnju, bojenje ili uklanjanje boje sa brodova	Sa kapacitetom za brodove duge 100 m	

Objašnjenja:

Kolona 1 sadrži pragove kapaciteta iz člana 7 stava 1(a).

Zvezdica (*) označava da se ne primjenjuje prag kapaciteta (izvještaji se dostavljaju za sva postrojenja).

Kolona 2 sadrži prag zaposlenih iz člana 7 stava 1(b).

„10 zaposlenih“ označava ekvivalent od 10 zaposlenih sa punim radnim vremenom.

ANEKS II
ZAGAĐUJUĆE MATERIJE

Br.	CAS broj	Zagađujuće materije	Prag ispuštanja (kolona 1)			Prag za prenos zagađujućih materija izvan lokacije (kolona 2) kg/god	Prag proizvodnje, prerade ili korišćenja (kolona 3) kg/god
			u vazduh (kolona 1a) kg/god	u vodu (kolona 1b) kg/god	u zemljište (kolona 1c) kg/god		
1	74-82-8	Metan (CH ₄)	100 000	-	-	-	*
2	630-08-0	Ugljen monoksid (CO)	500 000	-	-	-	*
3	124-38-9	Ugljen dioksid (CO ₂)	100 miliona	-	-	-	*
4		Fluorisani ugljovodonici (HFC)	100	-	-	-	*
5	10024-97-2	Oksid azota (N ₂ O)	10 000	-	-	-	*
6	7664-41-7	Amonijak (NH ₃)	10 000	-	-	-	10 000
7		Nemetanska isparljiva organska jedinjenja (NMHOS)	100 000	-	-	-	*
8		Oksidi azota izraženi kao azotni dioksid (NO _x /NO ₂)	100 000	-	-	-	*
9		Perfluorouglenik (PFC)	100	-	-	-	*
10	2551-62-4	Sumpor heksafluorid (SF ₆)	50	-	-	-	*
11		Oksidi sumpora izraženi kao sumpor dioksid (SO _x /SO ₂)	150 000	-	-	-	*
12		Ukupni azot	-	50 000	50 000	10 000	10 000
13		Ukupni fosfor	-	5 000	5 000	10 000	10 000
14		Hlorofluorouglijovodonici (HCFC)	1	-	-	100	10 000
15		Hlorofluorouglijovodonik (CFC)	1	-	-	100	10 000
16		Haloni	1	-	-	100	10 000
17	7440-38-2	Arsen i jedinjenja (kao As)	20	5	5	50	50
18	7440-43-9	Kadmijum i jedinjenja (kao Cd)	10	5	5	5	5
19	7440-47-3	Hrom i jedinjenja (kao Cr)	100	50	50	200	10 000
20	7440-50-8	Bakar i jedinjenja (kao Cu)	100	50	50	500	10 000
21	7439-97-6	Živa i jedinjenja (kao Hg)	10	1	1	5	5
22	7440-02-0	Nikl i jedinjenja (kao Ni)	50	20	20	500	10 000
23	7439-	Olovo i jedinjenja (kao Pb)	200	20	20	50	50

	92-1	Pb)					
24	7440-66-6	Cink i spojevi (kao Zn)	200	100	100	1 000	10 000
25	15972-60-8	Alahlor	-	1	1	5	10 000
26	309-00-2	Aldrin	1	1	1	1	1
27	1912-24-9	Atrazin	-	1	1	5	10 000
28	57-74-9	Hlordan	1	1	1	1	1
29	143-50-0	Hlordekon	1	1	1	1	1
30	470-90-6	Hlorfenvinfos	-	1	1	5	10 000
31	85535-84-8	Hlorisani alkani, C10-C13	-	1	1	10	10 000
32	2921-88-2	Hlorpirifos	-	1	1	5	10 000
33	50-29-3	DDT	1	1	1	1	1
34	107-06-2	1,2-dihloretan (EDC)	1 000	10	10	100	10 000
35	75-09-2	Dihlormetan (DCM)	1 000	10	10	100	10 000
36	60-57-1	Dieldrin	1	1	1	1	1
37	330-54-1	Diuron	-	1	1	5	10 000
38	115-29-7	Endosulfan	-	1	1	5	10 000
39	72-20-8	Endrin	1	1	1	1	1
40		Halogenisana organska jedinjenja (kao AOX)	-	1 000	1 000	1 000	10 000
41	76-44-8	Heptahlor	1	1	1	1	1
42	118-74-1	Heksahlorbenzen (HCB)	10	1	1	1	5
43	87-68-3	Heksahlorbutadien (HCBd)	-	1	1	5	10 000
44	608-73-1	1, 2, 3, 4, 5, 6-heksahlorcikloheksan (HCH)	10	1	1	1	10
45	58-89-9	Lindan	1	1	1	1	1
46	2385-85-5	Mireks	1	1	1	1	1

Br.	CAS broj	Zagađujuće materije	Prag ispuštanja (kolona 1)			Prag za prenos zagađujućih materija izvan lokacije (kolona 2) kg/god	Prag proizvodnje, prerade ili korišćenja (kolona 3) kg/god
			u vazduh (kolona 1a) kg/god	u vodu (kolona 1b) kg/god	u zemljište (kolona 1c) kg/god		
47		PCDD +PCDF (polihlorisani dibenzodioksini + polihlorisani dibenzofurani) (kao TEQ)	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001
48	608-93-5	Pentahlorbenzen	1	1	1	5	50
49	87-86-5	Pentahlorfenol (PCP)	10	1	1	5	10 000
50	1336-36-3	Polihlorisani bifenili (PCB)	0.1	0.1	0.1	1	50
51	122-34-9	Simazin	-	1	1	5	10 000
52	127-18-4	Tetrahloretilen (PER)	2 000	-	-	1 000	10 000
53	56-23-5	Tetrahlormetan (TCM)	100	-	-	1 000	10 000
54	12002-48-1	Trihlorbenzeni (TCB)	10	-	-	1 000	10 000
55	71-55-6	1,1,1-trihloretran	100	-	-	1 000	10 000
56	79-34-5	1,1,2,2-tetrahloretan	50	-	-	1 000	10 000
57	79-01-6	Trihloretilen	2 000	-	-	1 000	10 000
58	67-66-3	Trihlormetan	500	-	-	1 000	10 000
59	8001-35-2	Toksafen	1	1	1	1	1
60	75-01-4	Vinil hlolid	1 000	10	10	100	10 000
61	120-12-7	Antracen	50	1	1	50	50
62	71-43-2	Benzen	1 000	200 (kao BTEX) -	200 (kao BTEX) -	2 000 (kao BTEX) -	10 000
63		Bromirani difenileteri (PBDE)	-	1	1	5	10 000
64		Nonilfenol i nonilfenol etoksilati (NP/NPE) i srodne substance	-	1	1	5	10 000
65	100-41-4	Etil benzen	-	200 (as BTEX)a/	200 (as BTEX)a/	2 000 (as BTEX)a/	10 000
66	75-21-8	Etilen-oksidi	1 000	10	10	100	10 000
67	34123-	Izoproturon	-	1	1	5	10 000

	59-6						
68	91-20-3	Naftalen	100	10	10	100	10 000
69		Organokalajna jedinjenja (kao ukupni Sn)	-	50	50	50	10 000
70	117-81-7	Di-(2-etil-heksil)-ftalat (DEHP)	10	1	1	100	10 000
71	108-95-2	Fenoli (kao ukupni C)	-	20	20	200	10 000
72		Policiklični aromatični ugljovodonici (PAU)b/	50	5	5	50	50
73	108-88-3	Toluen	-	200 (kao BTEX)a/	200 (kao BTEX)^	2 000 (kao BTEX)a/	10 000
74		Tributikalaj i jedinjenja	-	1	1	5	10 000
75		Trifenikalaj i jedinjenja	-	1	1	5	10 000
76		Ukupni organski ugljenik (TOC) (kao ukupni C ili COD/3)	-	50 000	-	-	**
77	1582-09-8	Trifluralin	-	1	1	5	10 000
78	1330-20-7	Ksileni	-	200 (kao BTEXA)	200 (kao BTEXA)	2 000 (kao BTEXA)	10 000
79		Hloridi (kao ukupni Cl)	-	2 million	2 million	2 million	10 000—
80		Jedinjenja hlora izraženi kao hlorovodonik (HCl)	10 000	-	-	-	10 000
81	1332-21-4	Azbest	1	1	1	10	10 000
82		Cijanidi (kao ukupni CN)	-	50	50	500	10 000
83		Fluoridi (kao ukupni F)	-	2 000	2 000	10 000	10 000—
84		Jedinjenja fluora izražena kao fluorovodonik (kao HF)	5 000	-	-	-	10 000
85	74-90-8	Cijanovodonik (HCN)	200	-	-	-	10 000
86		Čestice (PM10)	50 000	-	-	-	*

Objašnjenja:

CAS broj zagađujuće materije je oznaka iz Službe za hemijske abstrakte (Chemical Abstracts Service).

Kolona 1 sadrži pragove iz člana 7 stav 1(a)(i) i (iv). Ako prag određene potkolone (vazduh, voda, tlo) bude prekoračen, izvještaj o ispuštanjima ili, za zagađujuće materije u otpadnim vodama namijenjenim pročišćavanju, o prenosima u segment životne sredine naveden u datoj potkoloni je obavezan za datu organizacionu jedinicu, za one članice koje su odabrale sistem izvještavanja u skladu sa članom 7, stav 1(a).

Kolona 2 sadrži pragove iz člana 7, stav 1(a)(ii). Ako prag iz ovog stupca bude prekoračen za određenu zagađujuću materiju, izvještaj o prenosu te zagađujuće materije izvan lokacije je obavezan za dato postrojenje, za one Strane koje su odabrale sistem izvještavanja u skladu sa članom 7, stav 1(a)(ii).

Kolona 3 sadrži pragove iz člana 7, stava 1(b). Ako prag iz ovog kolone bude prekoračen za određenu zagađujuću materiju, izvještaj o prenosu te zagađujuću materiju izvan lokacije je obavezan za dato postrojenje, za one Strane koje su odabrale sistem izvještavanja u skladu sa članom 7, stav 1(b).

Povlaka (-) znači da za dati parametar nije potrebno dostavljati izvještaj.

Zvezdica (*) znači da za ovu zagađujuću materiju treba koristiti prag ispuštanja iz kolone (1)(a), a ne prag proizvodnje, prerade ili korišćenja.

Dvostruka zvezdica (**) znači da za ovu zagađujuću materiju treba koristiti prag ispuštanja iz kolone (1)(b), a ne prag proizvodnje, prerade ili korišćenja.

Napomene:

- a) Dostava podataka po pojedinačnim zagađujućim materijama je obavezna ukoliko je prag za BTEX prekoračen (zbir pojedinačnih vrijednosti benzena, toluena, etilbenzena i ksilena).
- b) Policiklični aromatski ugljikovodonici (PAU) mjere se kao benzo(a)piren (50-32-8), benzo(b)fluoranten (205-99-2), benzo(k)fluoranten (207-08-9), indeno(1,2,3-cd)piren (193-39-5) (izvedeno iz Protokola o postojanim organskim zagađivačima uz Konvenciju o dalekosežnom prekograničnom zagađivanju vazduha).
- c) Kao anorganska jedinjenja.

ANEKS III
DIO A
POSTUPCI ODLAGANJA

- Odlaganje u ili na tlo (npr. deponija)
- Obrada u zemljištu (npr. biološka razgradnja tekućeg ili muljevitog otpada u tlu)
- Duboko ubrizgavanje (npr. ubrizgavanje otpada pumpama u bušotine, iscrpljena ležišta soli ili prirodne šupljine)
- Odlaganje u površinske bazene (npr. odlaganje tečnog otpada ili mulja u jame, bazene ili lagune)
- Odlaganje na posebno izgrađeno odlagalište (npr. polaganje u povezane komore koje su zatvorene i izolovane jedna od druge kao i od životne sredine)
- Ispuštanje u kopnene vode isključujući mora/okeane
- Ispuštanje u mora/okeane, uključujući ubrizgavanje u morsko dno
- Biološka obrada koja nije specificirana negdje drugo u ovom dodatku, a kojom nastaju konačna jedinjenja ili smjese koje se odlažu kroz neki od postupaka navedenih u ovom dijelu
- Fizičko-hemijska obrada koja nije specificirana negdje drugo u ovom dodatku, a kojom nastaju konačna jedinjenja ili smjese koje se odlažu kroz neki od postupaka navedenih u ovom dijelu (npr. isparavanje, sušenje, kalcinacija, neutralizacija, taloženje)
- Spaljivanje na kopnu
- Spaljivanje na moru
- Trajno skladištenje (npr. postavljanje kontejnera u rudnik)
- Spajanje ili miješanje prije podvrgavanja nekom od postupaka navedenih u ovom dijelu
- Prepakovanje prije podvrgavanja nekom od postupaka navedenih u ovom dijelu
- Skladištenje prije podvrgavanja nekom od postupaka navedenih u ovom dijelu

DIO B
POSTUPCI PONOVNE UPOTREBE ('R')

- Upotreba kao gorivo (osim u direktnom spaljivanju) ili drugi načini proizvodnje energije
- Obnavljanje/regeneracija otpadnog rastvarača
- Reciklaža/obnavljanje organskih supstanci koje se ne koriste kao rastvarači
- Reciklaža/obnavljanje metala i jedinjenja metala
- Reciklaža/obnavljanje drugih anorganskih materijala
- Regeneracija kiselina ili baza
- Ponovna upotreba sastojaka koji se koriste za smanjivanje zagađenja
- Ponovna upotreba komponenti katalizatora
- Ponovna prerada otpadnih ulja ili drugi načini ponovne upotrebe otpadnih ulja
- Obrada u tlu u svrhu poljoprivrednog ili ekološkog poboljšanja
- Upotreba ostataka materijala dobijenih iz nekog od gore navedenih postupaka ponovne upotrebe
- Razmjena otpada radi podvrgavanja nekom od gore navedenih postupaka
- Gomilanje materijala namijenjenih nekom od postupaka navedenih u ovom dijelu

ANEKS IV ARBITRAŽA

1. U slučaju upućivanja spora na arbitražu u skladu sa članom 23, stav 2, ovog Protokola, strana ili strane u sporu su dužne da diplomatskim putem obavijeste drugu stranu ili strane u sporu, kao i sekretarijat, o predmetu arbitraže i da posebno navedu članove Protokola čije je tumačenje ili primjena sporna. Sekretarijat je dužan da primljenu informaciju proslijedi svim Stranama Protokola.

2. Arbitražni sud čine tri člana. Strana ili strane tužioc i druga strana ili strane u sporu imenuju po jednog arbitra, a dva tako imenovana arbitra zajedničkim dogovorom imenuju trećeg arbitra koji je predsjednik arbitražnog suda. Ovaj arbitar ne smije da bude iste nacionalnosti kao bilo koja od strana u sporu, niti da ima svoje uobičajeno mjesto boravišta na području bilo koje od tih strana, niti da bude zaposlen od bilo koje od njih, niti se ranije smio baviti predmetnim slučajem u bilo kojem drugom svojstvu.

3. Ukoliko se u roku od dva mjeseca od imenovanja drugog arbitra ne odredi predsjednik arbitražnog suda, izvršni sekretar Ekonomske komisije za Evropu, na zahtjev bilo koje strane u sporu, određuje predsjednika u roku od sljedeća dva mjeseca.

4. Ako jedna od strana u sporu ne imenuje arbitra u roku od dva mjeseca od prijema obavještenja iz stava 1, druga strana može o tome obavijesti izvršnog sekretara Ekonomske komisije za Evropu, koji imenuje predsjednika arbitražnog suda u roku od sljedeća dva mjeseca. Nakon imenovanja, predsjednik arbitražnog suda dužan je od strane koja nije imenovala arbitra da zatraži da to učini u roku od dva mjeseca. Ukoliko ova u datom razdoblju to ne učini, predsjednik će o tome obavijestiti izvršnog sekretara Ekonomske komisije za Evropu, koji obavlja predmetno imenovanje u roku od sljedeća dva mjeseca.

5. Arbitražni sud svoju odluku donosi u skladu sa međunarodnim pravom i odredbama ovog Protokola.

6. Svaki arbitražni sud konstituisan prema odredbama utvrđenim u ovom dodatku donosi svoj vlastiti poslovnik.

7. Odluke arbitražnog suda, kako o postupku tako i o predmetu, donose se većinom glasova njegovih članova.

8. Sud može preduzeti sve prikladne mjere za utvrđivanje činjenica.

9. Strane u sporu su dužne da omoguće rad arbitražnom sudu i posebno, koristeći sva raspoloživa sredstva, da:

(a) dostave sudu sva bitna dokumenta, sredstva i informacije;

(b) omoguće sudu, ako je potrebno, pozivanje svjedoka ili vještaka i uzimanje njihovih izjava.

10. Strane i arbitri dužni su da štite tajnost svake informacije koju dobiju u povjerenju za vrijeme postupaka arbitražnog suda.

11. Arbitražni sud može, na zahtjev bilo koje od strana, da preporuči privremene mjere zaštite.

12. Ukoliko se jedna od strana u sporu ne pojavi pred arbitražnim sudom ili propusti da brani svoj slučaj, druga strana može od suda zatražiti nastavak postupka i donošenje konačne odluke. Odsutnost jedne strane ili propust jedne strane da brani svoj slučaj neće predstavljati prepreku za postupak. Prije donošenja konačne odluke, arbitražni sud mora se uvjeriti da je zahtjev dovoljno činjenično i zakonski utemeljen.

13. Arbitražni sud može da sasluša i odluči o protivtužbama koje proiziđu direktno iz predmeta spora.

14. Ukoliko arbitražni sud ne odluči drugačije zbog posebnih okolnosti u slučaju,

troškove suda, uključujući naknadu njegovim članovima, snose strane u sporu u jednakim djelovima. Sud vodi evidenciju svih svojih troškova i o tome stranama dostavlja konačan izvještaj.

15. Svaka Strana ovog Protokola koja ima pravni interes u pogledu predmeta spora i na koju može da se odnosi odluka u sporu, može da se umiješa u postupak uz saglasnost suda.

16. Arbitražni sud donosi svoju odluku u roku od pet mjeseci od datuma svog osnivanja, ukoliko ne bude smatrao potrebnim da produži rok za odedeno razdoblje koje ne smije biti duže od pet mjeseci.

17. Odluka arbitražnog suda mora da bude popraćena obrazloženjem. Ona je konačna i obavezujuća za sve strane u sporu. Arbitražni sud dostavlja odluku stranama u sporu i sekretarijatu. Sekretarijat primljenu informaciju prosljeđuje svim Stranama Protokola.

18. Svaki spor koji može nastati između Strana, a odnosi se na tumačenje ili izvršenje odluke, bilo koja Strana može da uputi onom arbitražnom sudu koji je odluku donio ili, ako se do njega ne može doći, nekom drugom sudu osnovanom u tu svrhu na isti način kao i prvi.

Član 3

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši organ državne uprave nadležan za poslove zaštite životne sredine.

Član 4

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore – Međunarodni ugovori".